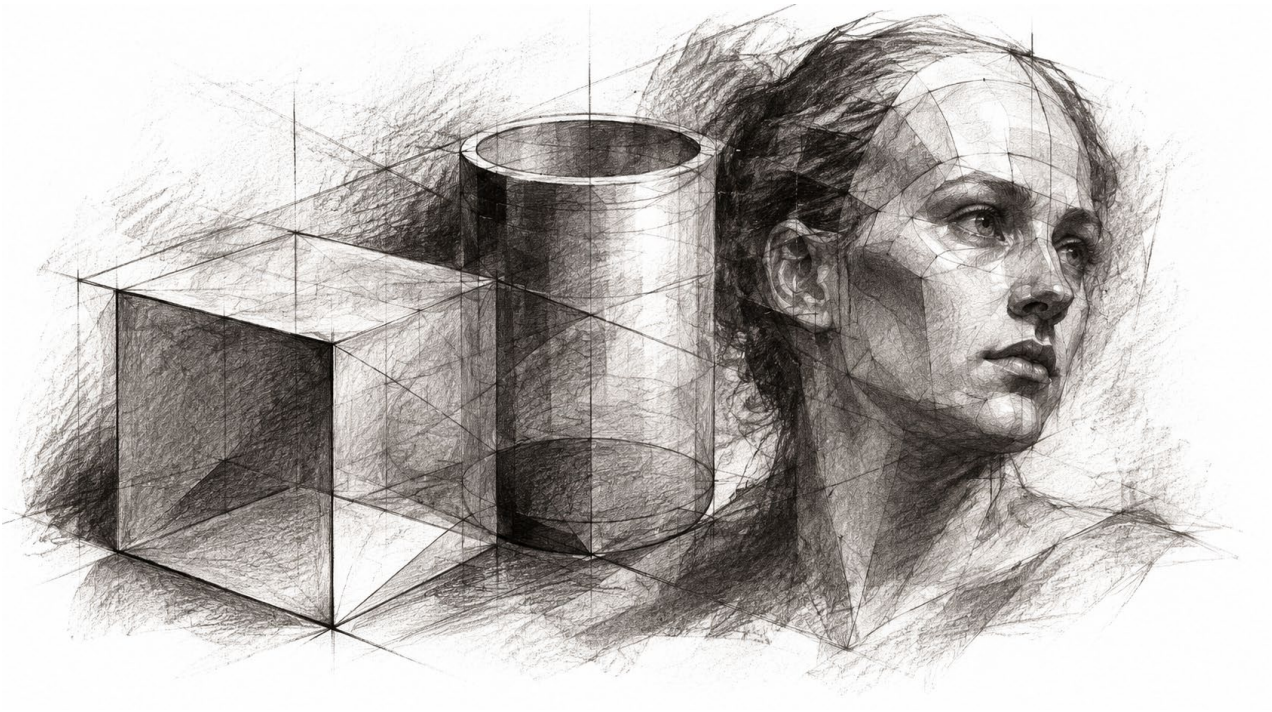
BALOGH ART KULTURÁLIS EGYESÜLET

TÉRÁBRÁZOLÁS

Kockológiától a portréig

Művészeti oktatásba illeszthető módszertani kézikönyv

Balogh Tibor

képzőművész, tanár

Szerkezeti látás • megfigyelés • alkotás • digitális korrektúra

Bővített képes kiadás Budapest 2026

A kézikönyv rendeltetése

Ez a kézikönyv olyan beilleszthető művészetpedagógiai programot ad, amely a térbeli formák megértésétől fokozatosan vezeti el a tanulót a csendélet, a tájkép és a portré megfigyelésalapú ábrázolásáig. A program központi állítása, hogy a rajzi fejlődés nem pusztán kézügyesség kérdése. A tanuló akkor jut előre, amikor megtanul látni, összehasonlítani, szerkezetet keresni, hibát felismerni, döntést hozni és saját munkájára reflektálni.

A tananyag Balogh Tibor képzőművész és tanár kilencalkalmas gyakorlati programjának feldolgozott változata. A foglalkozásokon készült munkák befotózása vagy szkennelése után a tanár digitális korrektúrát készített. A rajzok mellé írt szakmai megjegyzések, szerkezeti jelölések és összehasonlító képek a következő alkotói lépést tették láthatóvá. Ez a visszacsatolási rendszer a kézikönyv egyik meghatározó módszertani eleme.

A program alapfokú művészeti iskolában, művészeti szakgimnáziumban, közösségi alkotóműhelyben, tehetséggondozó programban és felnőtt művészeti képzésben is használható. A kilenc alkalom önálló kurzusként megtartható, vagy hosszabb tanmenetbe illeszthető. A feladatok eltérő előképzettséghez igazíthatók.

A térábrázolás közös kerete

A térábrázolás a könyv valamennyi feladatának összekötő elve. A geometrikus testeknél az élirány, a síkfordulás és az alapsík; a csendéletnél a forgástest, a takarás és az anyag fényviselkedése; a tájnál a térsáv, a lépték és a tónusmélység; a portrénál a koponyatömeg, az arc síkjai és a fej–nyak–váll kapcsolata teszi érzékelhetővé a harmadik dimenziót a rajzlap síkján. A tanítás során ugyanazokat a megfigyelési műveleteket visszük át egyre összetettebb látványokra.

A képes kiértékelési lapok az eredeti dokumentáció mellett szerkesztett módszertani olvasatot adnak. A diákon szereplő eredeti tanári szöveg és jelölés Balogh Tibor dokumentált korrektúrája; a kép alatti megfigyelési szempontok, kérdések és új gyakorlatok a kézikönyv tanítási javaslatai. Ezek nem utólag rekonstruált tanulói osztályzatok. A név, technika, méret és egyéni fejlődés csak dokumentált adat alapján egészíthető ki.

Szerzői és intézményi adatok

Megnevezés	Adat
Programgazda	Balogh ART Kulturális Egyesület
Szerző	Balogh Tibor képzőművész, tanár
Programcím	Térábrázolás Kockológiától a portréig
Műfaj	Térábrázolástani és portrérajzi módszertani program
Alapstruktúra	9 alkalom, alkalmanként javasolt 4 tanóra
Dokumentáció	Tanulói rajzok, beállításfotók, órafotók, szkennelt vagy fényképezett munkák, digitális korrektúrák
Javasolt célcsoport	13 éves kortól, középiskolások, művészeti előkészítősök, felnőtt tanulók

A program rövid szakmai összefoglalása

A tanulási folyamat három egymásra épülő műveletet gyakorol. Először a látványt egyszerű térformákra bontjuk. Ezután a formák egymáshoz viszonyított helyzetét, arányát, tengelyét, perspektivikus rövidülését és tónusrendjét vizsgáljuk. Végül a megszerzett szerkezeti tudást összetettebb, jelentést hordozó témákban alkalmazzuk. A portré ezért nem elszigetelt végfeladat, hanem a térábrázolási gondolkodás emberi és kommunikációs kiterjesztése.

A programban a korrektúra tanulási esemény. A tanár nem egyszerűen megmondja, mi hibás, hanem megmutatja, milyen vizuális összefüggés sérült, milyen mérési pont vagy szerkezeti támpont hiányzik, és milyen következő kísérlet segítheti a fejlődést. A digitális korrektúra megőrzi ezt a párbeszédet, összehasonlíthatóvá teszi a munkafázisokat, és portfólióként dokumentálja az egyéni utat.

Tartalom

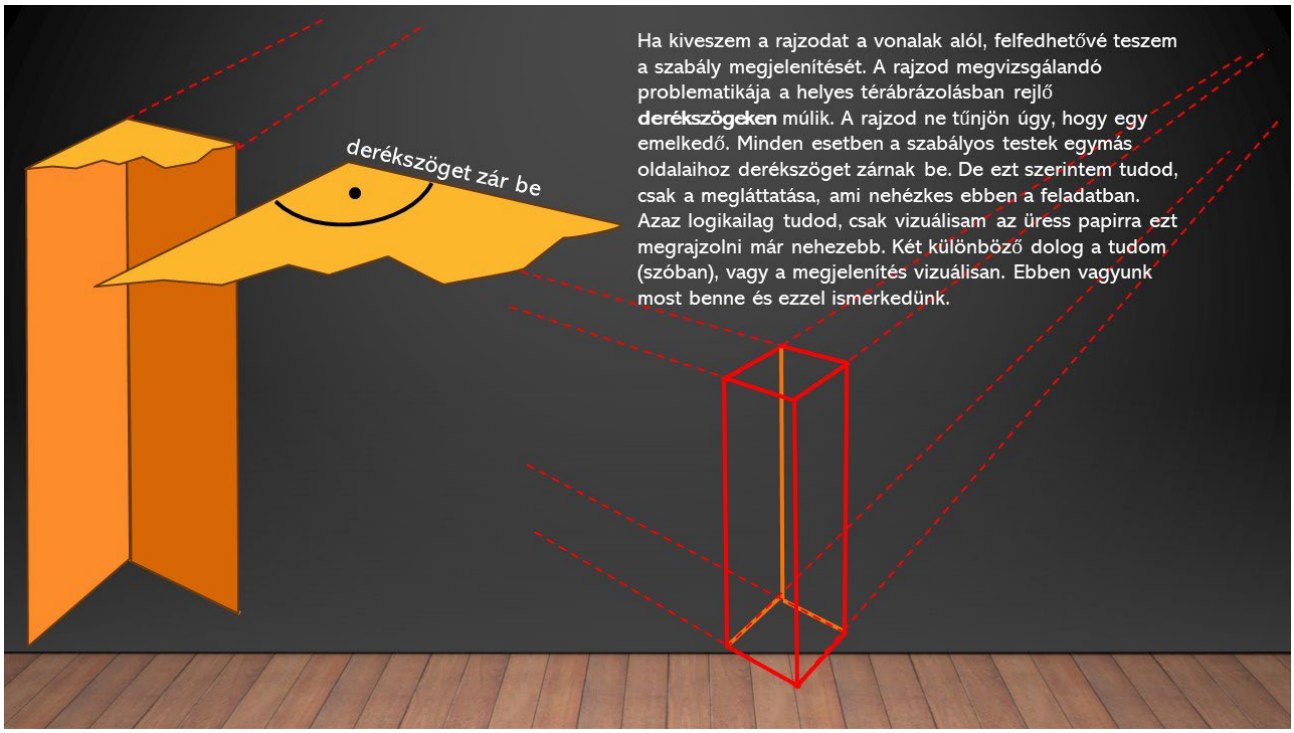
1. A program pedagógiai alapjai
2. Tantervi beilleszthetőség és kompetenciák
3. A kilencalkalmas képzés szerkezete
4. Részletes tanítási egységek
5. Tanári módszertan és korrektúra
6. Digitalizálás és digitális kiértékelés
7. Értékelési rendszer
8. Differenciálás és hozzáférhetőség
9. Szervezés, eszközök és minőségbiztosítás
10. Mellékletek és használható sablonok
11. Felhasznált és ajánlott szakmai források

1 A program pedagógiai alapjai

1.1 A kockológia mint pedagógiai munkafogalom

A kockológia ebben a programban Balogh Tibor pedagógiai munkafogalma. Nem önálló művészettörténeti vagy geometriai tudományterületet jelöl, hanem azt a következetes látásmódot, amely az összetett látványt áttekinthető térbeli viszonyokra bontja. A tanuló a kocka, a téglatest, a henger, a gömb és ezek metsződései segítségével értelmezi a tárgyak tömegét, irányát és térbeli helyzetét.

A kockológiai gondolkodás nem arra szolgál, hogy minden tárgy kockaszerűvé váljon. A geometrikus alapszerkezet ideiglenes támasz. Segít megérteni, hol fordul a forma, melyik felület közeledik, melyik távolodik, hogyan változik a méret a képtérben, és hogyan kapcsolódik a tárgy a környezetéhez. A módszer később a fej tömegének, a nyak és váll kapcsolatának, illetve az arcrészek térbeli elhelyezkedésének megértésében is használható.

Szerkezeti térértelmezés és perspektivikus irányok egy digitálisan elemzett tanulói munkán

1.2 A látás tanulása

A kezdő rajzoló gyakran azt rajzolja, amit a tárgyról tud, nem azt, amit az adott nézőpontból lát. A program ezért tudatosan választja szét a tárgy fogalmát és a látvány pillanatnyi képét. A tanuló mér, viszonyít, tengelyt keres, negatív formát figyel, és rendszeresen ellenőrzi az egész–rész kapcsolatot. A látás tanulása lassítás: a gyors felismerést elemző megfigyelés váltja fel.

- A megfigyelés tárgya először az egész tömeg és a képkivágás.
- A következő lépés a fő irányok, tengelyek és arányok rögzítése.
- A részletek csak akkor kerülnek előtérbe, amikor a szerkezet már megtartja őket.
- A tónus nem díszítés, hanem a síkfordulás, a fény és a tér jelölése.
- A rajz befejezettségét nem a részletek száma, hanem a vizuális állítás következetessége adja.

1.3 A stúdiópedagógia tanulási ciklusa

Szakasz	Tanulói tevékenység	Tanári szerep	Bizonyíték
Ráhangolás	Képek, tárgyak és korábbi munkák megfigyelése	Kérdez, fókuszt ad, fogalmat tisztáz	Szóbeli válasz, gyors vázlat
Demonstráció	A szerkezeti lépések követése	Lassan és indoklással mutat be	Jegyzet, folyamatábra
Kísérlet	Több megoldás kipróbálása	Biztonságos keretet ad	Vázlatok, próbák
Önálló alkotás	Döntések végrehajtása	Egyéni korrektúrát ad	Tanulmányrajz
Reflexió	Összehasonlít, indokol, javítási célt jelöl	Beszélgetést vezet	Önértékelés, társértékelés
Digitális visszacsatolás	A jelölések alapján újraértelmezi a munkát	Réteges korrektúrát készít	Annotált kép, javított változat

1.4 Művészetnevelési alapelvek

- A technikai fejlődés és a személyes képi gondolkodás egymást erősíti.
- A hibát információként kezeljük. A hiba azt jelzi, hogy egy vizuális összefüggés még nem vált tudatossá.
- A korrektúra párbeszéd. A tanár kérdez, megnevez, rámutat és alternatívát kínál, de nem veszi át az alkotói döntést.
- A másolás helyett megfigyelés, értelmezés és választás történik.
- A tanulói munkák különbözősége érték. Az értékelés a fejlődést, a feladattudatot és a vizuális következetességet is figyeli.
- A műalkotások elemzése nem illusztráció, hanem látásgyakorlat. A történeti példák megmutatják, hogyan változik az ember, a tér és a karakter képi értelmezése.

1.5 A portré mint vizuális kommunikáció

A portré a formai tanulmány és az emberi jelentés találkozása. A fej arányai, a koponya tömege, a tengelyek, az arc síkjai és a fényviszonyok technikai problémák. A tekintet, a gesztus, a testtartás, a ruházat és a képkivágás ugyanakkor üzenetet hoz létre. A tanuló ezért nemcsak hasonlóságot keres, hanem azt is vizsgálja, milyen karaktert érzékel, milyen vizuális jelből következtet, és hogyan kerülheti el a sematikus vagy előítéletes ábrázolást.

Kivetített portrétörténeti és kortárs példák közös elemzése a modellrajz előtt

2 Tantervi beilleszthetőség és kompetenciák

2.1 Intézményi alkalmazás

A program moduláris tananyagként illeszthető az alapfokú művészetoktatás képző- és iparművészeti ágának vizuális alkotó gyakorlat, grafika és festészet, valamint műhelygyakorlat jellegű foglalkozásaiba. Használható középiskolai vizuális kultúra projektként, felvételi előkészítőként, portfóliófejlesztő kurzusként vagy felnőtt alkotócsoport tematikájaként. Az Oktatási Hivatal alapprogramjával való tényleges megfelelést az intézmény helyi tantervében, az adott évfolyam követelményei és órakerete alapján kell rögzíteni.

2.2 Fejlesztési területek

Fejlesztési terület	A programban megjelenő tevékenység	Megfigyelhető eredmény
Vizuális megfigyelés	Arányok, irányok, tengelyek, negatív formák összehasonlítása	Pontosabb képkivágás és formai viszonyrendszer
Térszemlélet	Kocka, henger, ellipszis, perspektíva és takarás elemzése	Következetesebb térábrázolás
Anyag- és eszközhasználat	Grafit, szén, gyurmaradír, papírkivágás, tónusképzés	Tudatosabb vonalminőség és tónusrend
Kompozíció	Képszél, súlypont, ritmus, üres és kitöltött felületek	Önálló képi döntések
Vizuális kommunikáció	Portré, gesztus, karakter, képi üzenet	Árnyaltabb emberábrázolás
Reflexió	Önértékelés, társértékelés, digitális korrektúra értelmezése	Pontosabb szaknyelv és javítási terv
Digitális kompetencia	Fotózás, szkennelés, fájlnevezés, képkorrekció, archiválás	Rendezett digitális portfólió
Együttműködés	Közös elemzés, modellhelyzet, műtermi rend	Felelős részvétel és szakmai kommunikáció

2.3 Tanulási eredmények

A program végére a tanuló várhatóan képes:

- egyszerű és összetett látványokat alapformákra bontani;
- a tárgyak térbeli helyzetét perspektivikus irányokkal, takarással és tónussal érzékeltetni;
- hengeres formákon tengelyt és ellipszist szerkeszteni, és felismerni a tipikus elcsúszásokat;
- csendéleti beállítást kompozíciós egységként kezelni;
- tájképi motívumban elő-, közép- és háttér kapcsolatot kialakítani;
- portrén a fej tömegét, tengelyét, fő arányait és karakterjegyeit megfigyelni;
- a pozitív és negatív forma kapcsolatát sziluettben alkalmazni;
- saját és társai munkájáról konkrét vizuális szempontok alapján beszélni;
- munkáját megfelelően digitalizálni, fájlba rendezni és digitális korrektúra alapján továbbfejleszteni.

2.4 Diagnosztikus kezdőfeladat

A kurzus első húsz percében érdemes rövid, segítség nélküli rajzot készíttetni egy kocka és egy henger együtteséről. A rajz nem osztályozandó. A tanár a képkivágást, a fő arányokat, a függőlegesek és vízszintesek viszonyát, az ellipsziseket, a fényirányt és a tónuslépcsőket figyeli. Ugyanez a feladat a kurzus végén megismételhető. A két kép összevetése a fejlődést láthatóbbá teszi, mint egyetlen végső osztályzat.

3 A kilencalkalmas képzés szerkezete

A javasolt időkeret alkalmanként 4 tanóra, összesen 36 tanóra. Rövidebb intézményi órák esetén egy alkalom két foglalkozásra bontható. A program gerince a fokozatosság: az új témák mindig megtartják az előző szakasz kulcsfogalmait.

Alkalom	Téma	Kulcsprobléma	Fő produktum
1	Kockológiai alapok	Nézőpont, horizont, képkivágás, alapformák	Szerkezeti vázlatlap
2	Kocka és henger térben	Perspektíva, ellipszis, tengely, takarás	Tónusos tárgytanulmány
3	Összetett térbeli tárgycsoport	Kompozíció, arányrendszer, anyagszerűség	Nagyobb tanulmányrajz
4	Csendélet I	Beállítás olvasása, egész–rész, képi súly	Monokróm csendélet
5	Csendélet II	Tónusrend, drapéria, eltérő anyagminőségek	Kidolgozott csendélet és reflexió
6	Tájkép	Térmélység, ritmus, kivágás, atmoszféra	Helyszíni tájtanulmány
7	Portré I	Fejtömeg, tengely, arányok, karakter	Gyors portréváz latok
8	Portré II	Élő modell, fény, gesztus, vizuális üzenet	Kidolgozott modellportré
9	Portré III és lezárás	Pozitív–negatív forma, sziluett, összegzés	Papírkivágásos portré és portfólió

3.1 Egy alkalom ajánlott ritmusa

Idő	Funkció	Tartalom
15–20 perc	Ráhangolás	Előző munka felidézése, képelemzés, cél kijelölése
15–25 perc	Demonstráció	Szerkezeti lépések, eszközhasználat, tipikus hiba
20–30 perc	Vázlat	Kis méretű kompozíciós és arányvázlatok
90–110 perc	Önálló munka	Egyéni alkotás, rövid tanári korrektúrákkal
15–20 perc	Közös értékelés	Munkák egymás mellé helyezése, szakmai beszélgetés
5–10 perc	Dokumentáció	Fotózás, fájlnév, önreflexiós mondat, rendrakás

4 Részletes tanítási egységek

4.1 Kockológiai alapok

Az első alkalom a látvány szerkezeti olvasását alapozza meg. A tanuló megtapasztalja, hogy a rajzlap nem tárgylista, hanem képtér, amelyben minden elem helyet, irányt és arányt kap.

Célok és fogalmak

- képsík, horizont, nézőpont, iránypont és perspektivikus rövidülés
- befoglaló forma, tengely, fő irány, arány és negatív forma
- vonalerő mint térbeli és szerkezeti jel

Eszközök

A3 rajzlap, 2B–6B grafitceruza, szén, gyurmaradír, rajztábla, egyszerű fehér kockák és téglatestek, mérőpálca.

Óramenet

1. Rövid diagnosztikus rajz készítése segítség nélkül.
2. A tanár bemutatja a képkivágás, a befoglaló forma és a fő irányok felvételét.
3. Három 8–10 perces vázlat készül eltérő nézőpontból.
4. A tanuló egy kiválasztott nézetet A3 méretben továbbépít.
5. A záró megbeszélésen mindenki egy működő döntést és egy javítandó pontot nevez meg.

Tipikus hibák és tanári beavatkozások

Jelenség	Lehetséges ok	Tanári kérdés vagy beavatkozás
A kocka „szétcsúszik”	Az élek külön-külön készülnek, nincs közös irányrendszer	Mely élek tartoznak azonos iránycsaládba?
A tárgy lebeg	Hiányzik az alapsík és a vetett árnyék kapcsolata	Hol érintkezik a tárgy a talajjal?
A rajz túl kicsi	A tanuló a részletektől félti az egész formát	Jelöld ki először a legfelső, legalsó, bal és jobb pontot.
Minden vonal egyforma	A keresővonal és a végleges vonal szerepe nem válik el	Melyik vonal szerkezeti, melyik kontúr, melyik takarás?

Differenciálás

- Kezdők előre jelölt képkivágó keretet és kevesebb tárgyat kapnak.
- Haladók két nézőpontot vagy szélsőséges rövidülést vizsgálnak.
- Motoros nehézség esetén nagyobb papír, vastagabb szén és álló munkafelület használható.

Elvárt produktum

Legalább három szerkezeti vázlat és egy nagyobb, egyszerű tónusrenddel lezárt térforma-tanulmány.

Reflexiós kérdések

- Melyik mérés változtatta meg leginkább a rajzodat?
- Hol érzékelhető legerősebben a tér?
- Melyik vonalat hagynád meg akkor is, ha kevesebb részletet használhatnál?

4.2 Kocka és henger térben

A második alkalom a síklapok és a forgástestek különbségét tudatosítja. A henger rajzolásánál az ellipszis és a középtengely kapcsolata válik központi problémává.

Célok és fogalmak

- ellipszis, nagytengely, kistengely és szimmetriatengely
- hengerpalást, síkfordulás, fény–félárnyék–árnyék
- takarás és formai csatlakozás

Eszközök

Fehér kocka, hengeres tárgy, A3 papír, grafit vagy szén, gyurmaradír, egyirányú műtermi fény.

Óramenet

1. Ellipszisgyakorlat különböző nyitottsággal.
2. Henger tengelyének és két ellipszisének összehangolása.
3. Kocka és henger takarásos kompozíciójának felvétele.
4. A tónusok nagy foltokban történő felrakása.
5. Digitális vagy fóliás rárajzolással közös hibakeresés.

Tipikus hibák és tanári beavatkozások

Jelenség	Lehetséges ok	Tanári kérdés vagy beavatkozás
Magszerű ellipszis	A görbe két csúcspontja túl hegyes	Rajzold át folytonos karmozgással, törés nélkül.
Az ellipszis elcsúszik	A két oldal nem azonos távolságra van a tengelytől	Mérd meg a tengely két oldalát ugyanazon a magasságon.
A henger eldől	A tengely és az alapsík viszonya nincs ellenőrizve	Milyen irányt mutat a középtengely?
A tónus csíkos	A tanuló kontúronként árnyékol, nem formát épít	Hol van a legnagyobb összefüggő világos és sötét tömeg?

Differenciálás

- Kezdőknél a henger egyedül szerepelhet.
- Haladók áttetsző szerkezeti rajzban a takart ellipszist is megjelenítik.
- Gyengénlátó tanulóknál erős kontrasztú, matt tárgyak és irányított fény használható.

Elvárt produktum

Kockát és hengert tartalmazó szerkezeti, majd tónusos tanulmány.

Reflexiós kérdések

- Az ellipszis melyik pontja segített a tengely megtalálásában?
- Hol fordul el a forma a fénytől?
- Melyik árnyék tartozik a tárgyhoz, és melyik a környezethez?

4.3 Összetett térbeli tárgycsoport

A harmadik kockológiai alkalom több forma egységes térbe szervezését tanítja. A tanuló már nem különálló tárgyakat rajzol, hanem kapcsolatokat: magassági különbséget, takarást, ritmust és közös alapsíkot.

Célok és fogalmak

- domináns és alárendelt forma
- aránylánc és viszonyítási pont
- közös fényrendszer, vetett árnyék és tónushierarchia

Eszközök

3–5 egyszerű fehér geometrikus test, fekete vagy semleges drapéria, A2 vagy A3 papír, szén, grafit, gyurmaradír.

Óramenet

1. A beállítás körüljárása és nézőpontválasztás.
2. Négy kis kompozíciós vázlat.
3. A teljes tárgycsoport befoglaló formájának felvétele.
4. A tárgyak aránylláncának és takarásainak ellenőrzése.
5. Nagy tónusfoltok felrakása, majd hangsúlyok kijelölése.
6. Közös értékelés a térbeliség öt ismérve alapján.

Tipikus hibák és tanári beavatkozások

Jelenség	Lehetséges ok	Tanári kérdés vagy beavatkozás
A tárgyak nem egy térben állnak	Külön-külön készültek, nincs közös alapsík	Húzd meg gondolatban az érintkezési pontokat összekötő síkot.
A kompozíció szétesik	Nincs domináns tömeg vagy ritmus	Melyik forma vezeti a tekintetet, és mi támasztja meg?
A részletek elnyomják az egészet	Túl korai kidolgozás	Hunyorítva mely három nagy folt marad látható?

Differenciálás

- Kezdők három elemmel dolgoznak.
- Haladók aszimmetrikus, erős takarásos beállítást választanak.
- Gyorsabban haladók második, ellenfényes vázlatot készítenek.

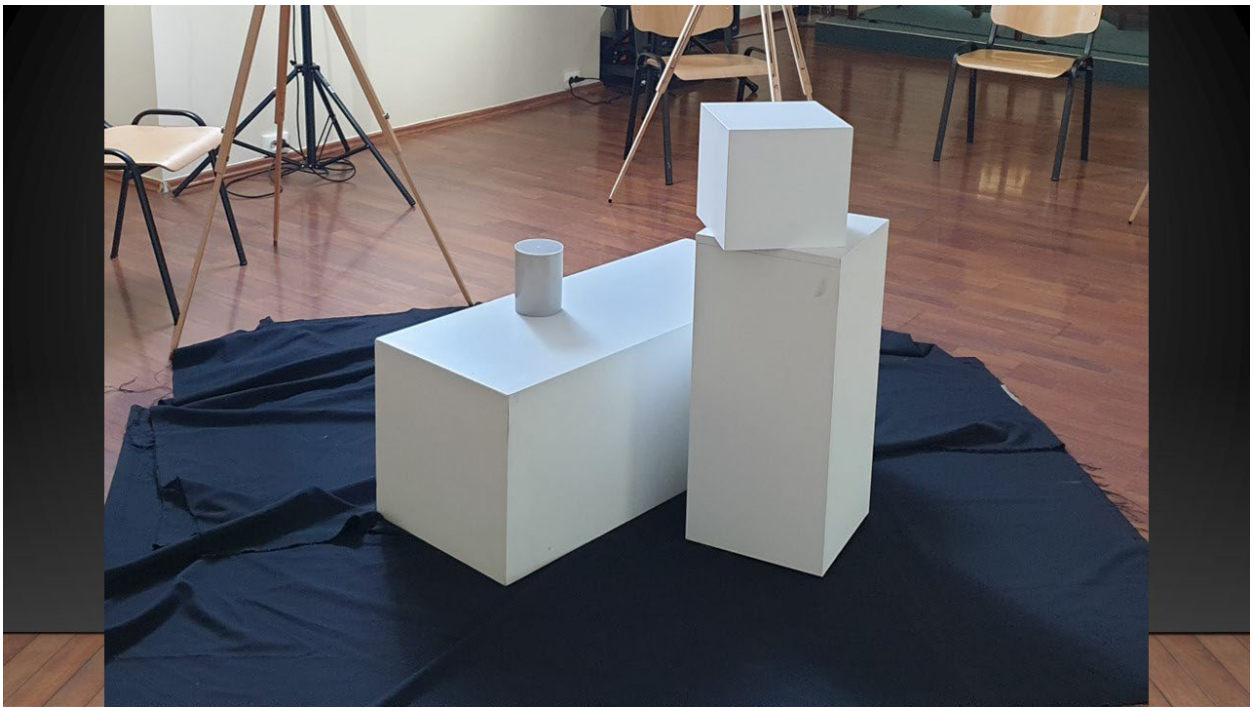
Elvárt produktum

Egységes térbe és fényrendszerbe szervezett tárgycsoport-tanulmány.

Reflexiós kérdések

- Mi tartja össze a tárgyakat?
- Melyik részlet nélkül is működne a kompozíció?
- Hol van a rajz legsötétebb és legvilágosabb pontja, és miért?

A beállítás mint térbeli viszonyrendszer

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · Dia29.JPG

Megfigyelés és képi bizonyíték

Az eltérő magasságú hasábok és a henger fehér felületei világosan elkülönülnek. A takarás már a részletezés előtt megfigyelhető.

A térábrázolás szempontja

A talppontok, az élcsaládok és a közös alapsík együtt teremtik meg a tárgycsoport térbeli egységét.

Tanári korrektúra és tanulói lépés

A tanár négy szélső pont és három érintkezési pont kijelölését kéri. A tanuló csak ezután rajzol kontúrt.

Kapcsolódó gyakorlat: Készíts két ötperces vázlatot ugyanarról a beállításról más nézőpontból.

Kiértékelés: A tárgyak aránya és takarási sorrendje következetes-e?

Alkotók és beállítás a műteremben

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · Dia28.JPG

Megfigyelés és képi bizonyíték

A résztvevők ugyanazt a tárgycsoportot eltérő helyről figyelik. A rajztáblák és a nézőpontok kapcsolata látható.

A térábrázolás szempontja

A nézőpont megváltoztatja az élek látszólagos irányát és a henger ellipszisének nyitottságát.

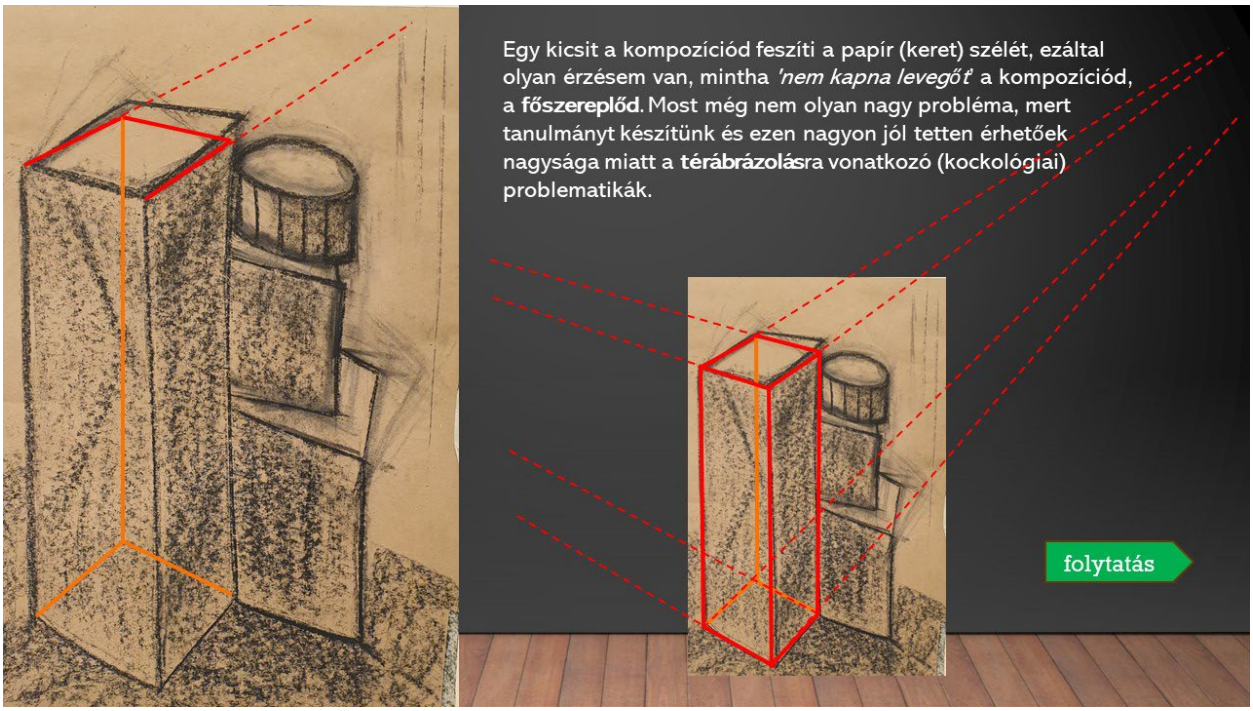
Tanári korrektúra és tanulói lépés

A tanár nem egyetlen mintaképet kér számon. Minden tanuló saját ülőhelyéről ellenőrzi a látványt.

Kapcsolódó gyakorlat: Hasonlíts össze két szomszédos nézőpontból készült vázlatot.

Kiértékelés: A különbség a nézőpontból vagy a megfigyelés pontatlanságából ered-e?

A geometrikus váz láthatóvá tétele

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · Dia3.JPG

Megfigyelés és képi bizonyíték

A tanulói rajz mellett piros szerkezeti jelölés kapcsolja össze a hasáb és a henger formáját.

A térábrázolás szempontja

A befoglaló forma és a belső tengely a térbeli tömeg támpontja.

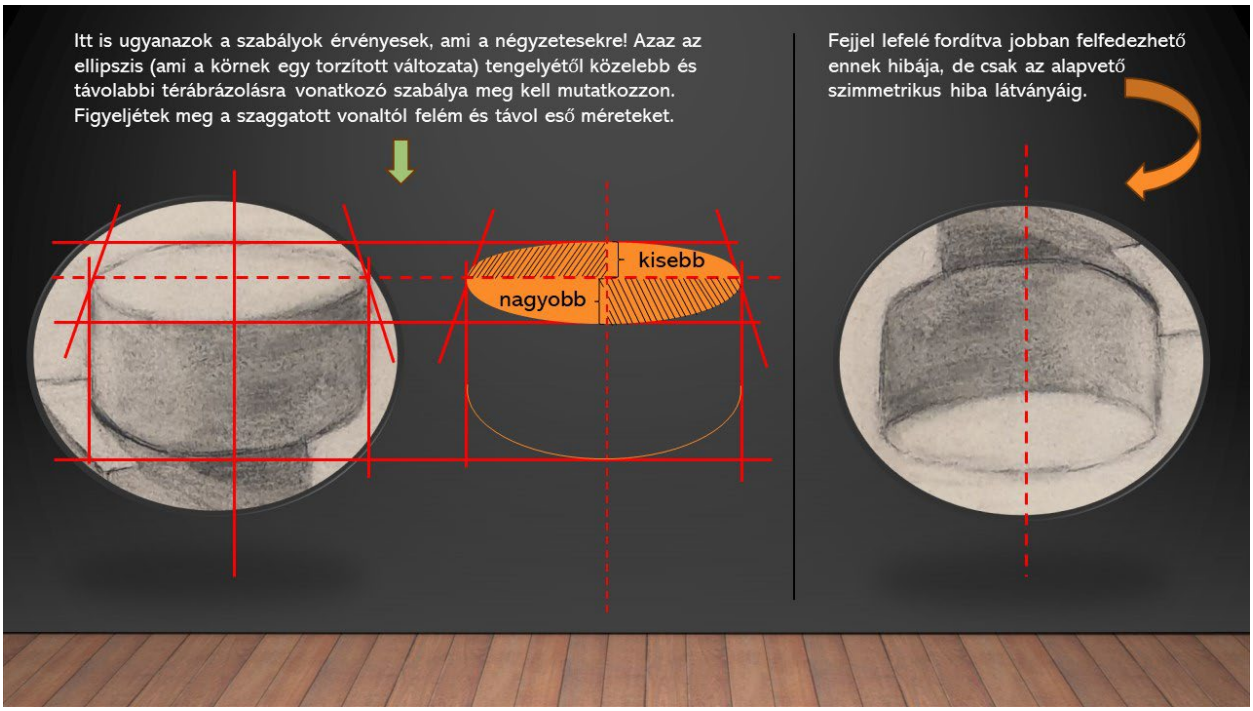
Tanári korrektúra és tanulói lépés

A jelölés olvasása után a tanuló új lapon, halvány vonalakkal építi vissza a szerkezetet.

Kapcsolódó gyakorlat: Rajzold át a tárgycsoportot tónus nélkül, csak a fő irányokkal.

Kiértékelés: Megmarad-e a térhatás az árnyékolás elhagyásakor?

Ellipszis és középtengely

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · Dia9.JPG

Megfigyelés és képi bizonyíték

A korrektúra vízszintes és függőleges irányokkal ellenőrzi a henger keresztmetszetét.

A térábrázolás szempontja

Az ellipszis szimmetriája és a tengelyre való illeszkedése a forgástest hitelességét alapozza meg.

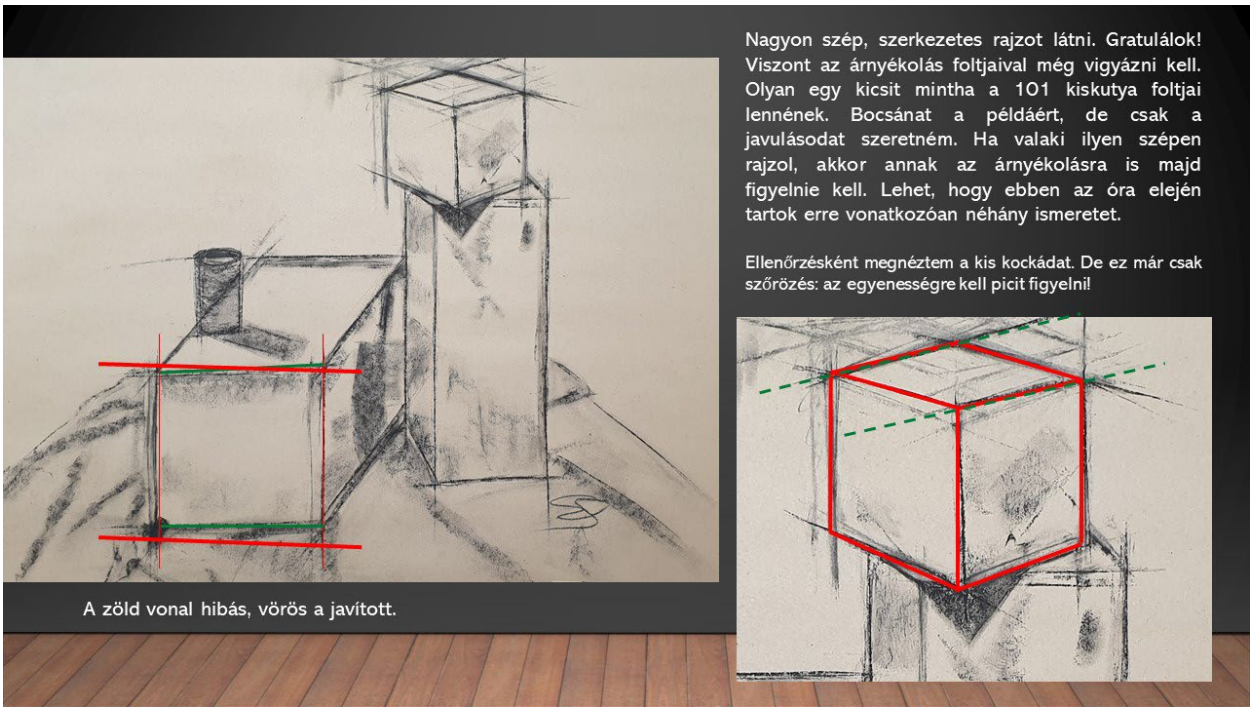
Tanári korrektúra és tanulói lépés

A tanár kétoldali mérésre vezető kérdést tesz fel. A tanuló a kontúr javítása előtt jelöli a tengelyt.

Kapcsolódó gyakorlat: Készíts hat ellipszist három különböző nyitottsággal.

Kiértékelés: A görbe törés nélkül fordul-e, és a két fél egymásnak megfelel-e?

Élirányok és kapcsolódó síkok

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · Dia14.JPG

Megfigyelés és képi bizonyíték

A piros élek a rajz és az egyszerűsített geometrikus modell összehasonlítását segítik.

A térábrázolás szempontja

Az azonos térbeli irányhoz tartozó élek egyetlen következetes perspektivikus rendszert alkotnak.

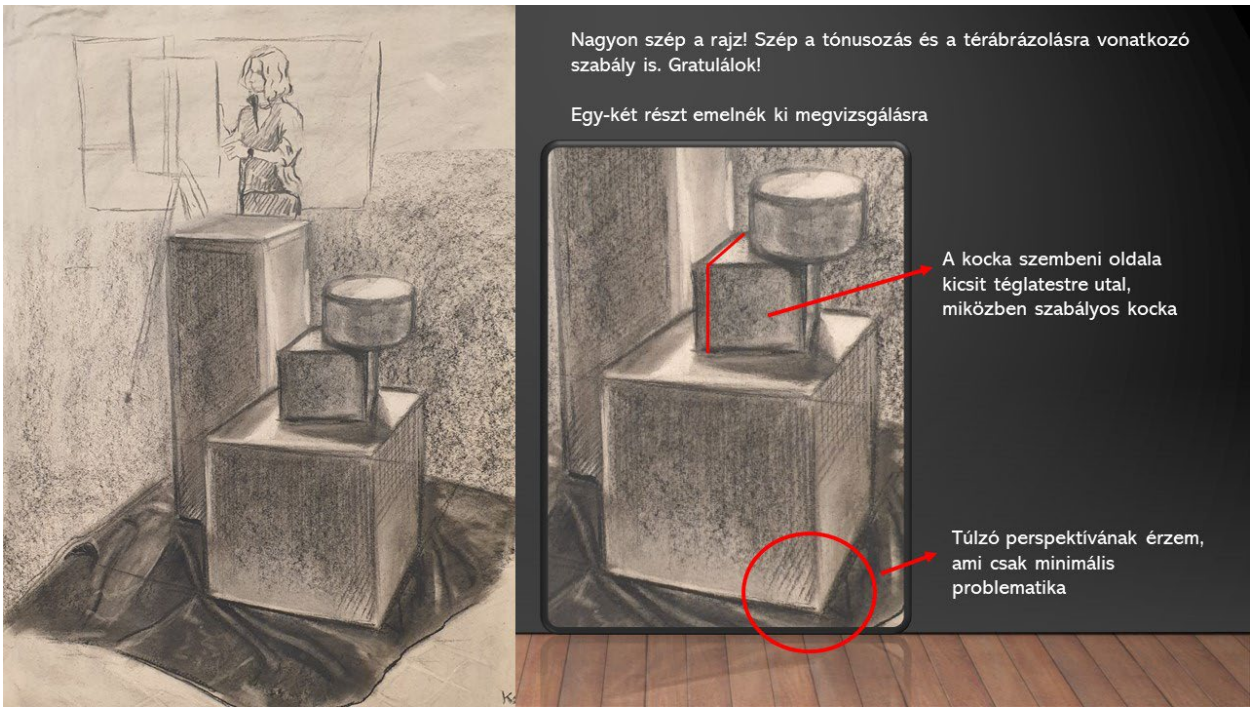
Tanári korrektúra és tanulói lépés

Az egyes élek javítása helyett először az iránycsaládot ellenőrizzük.

Kapcsolódó gyakorlat: Három színnel vagy három vonaltípussal különítsd el az élcsaládokat.

Kiértékelés: Megszűnt-e a síkok szétnyílása?

Talajkapcsolat és aránylánc

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · Dia17.JPG

Megfigyelés és képi bizonyíték

A digitális jelölés a tárgyak közötti viszonyokat és az alsó kapcsolódást emeli ki.

A térábrázolás szempontja

A tárgy nemcsak kontúr, hanem súllyal rendelkező térbeli tömeg.

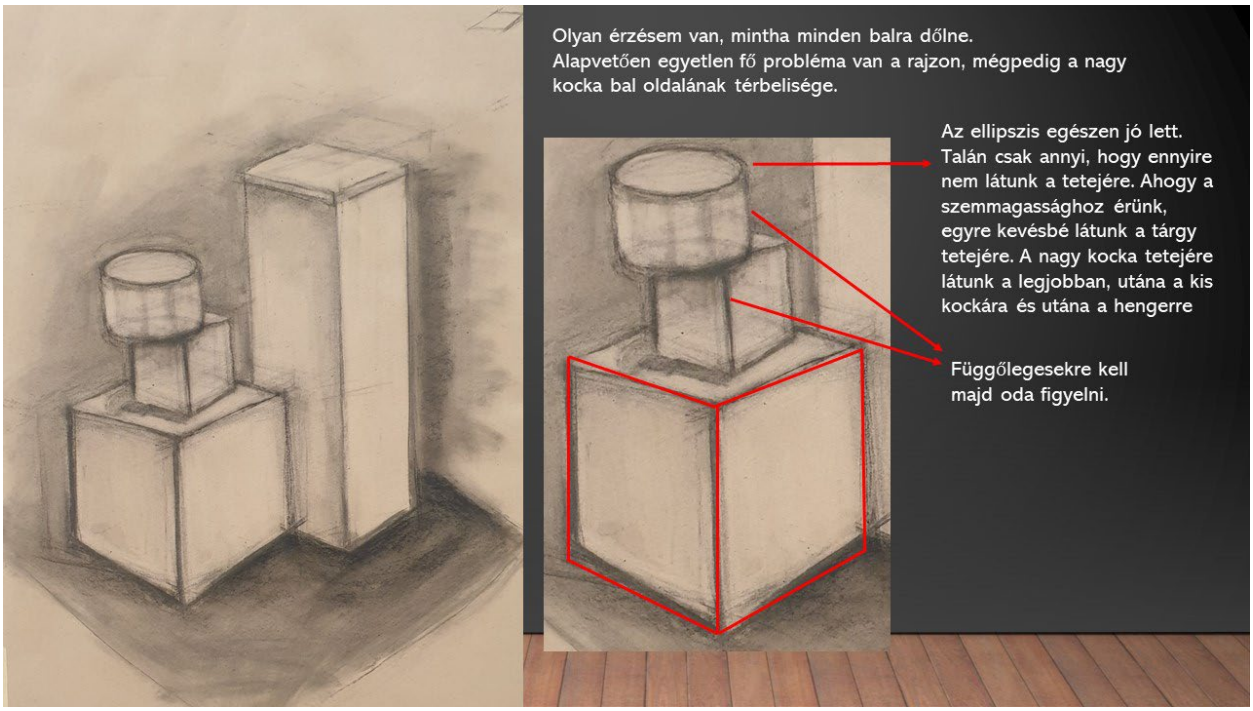
Tanári korrektúra és tanulói lépés

A tanár a talppontot, a vetett árnyék kezdetét és a szomszédos forma magasságát kapcsolja össze.

Kapcsolódó gyakorlat: Rajzolj három nagy tónusfolttal egy tízperces új változatot.

Kiértékelés: Egységes-e az alapsík és megmaradt-e a magassági arány?

A korrektúra utáni ellenőrzés

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · Dia18.JPG

Megfigyelés és képi bizonyíték

A kép egymás mellé rendezi a tanulmányt és a piros szerkezeti rárajzolást.

A térábrázolás szempontja

Az ellenőrzés a fő tömegek térbeli kapcsolatát teszi vizsgálhatóvá.

Tanári korrektúra és tanulói lépés

A tanuló megnevezi az első javítási prioritást, majd külön próbán végzi el a módosítást.

Kapcsolódó gyakorlat: Dokumentáld az eredeti, a jelölt és a javított változatot.

Kiértékelés: A változás a fő problémát oldotta-e meg, és megőrizte-e a rajz működő részeit?

4.4 Csendélet I

A csendélet első alkalma az eddigi térszerkezeti tudást hétköznapi tárgyakra alkalmazza. A tanuló azt vizsgálja, hogyan rejlenek geometrikus alaptömegek egy váza, kancsó, csésze vagy gyümölcs formájában.

Célok és fogalmak

- kompozíciós súlypont, képszél és ritmus
- edényszimmetria, tengely és ellipszis
- tárgykarakter és formaegyszerűsítés

Eszközök

Kerámia- és fémtárgyak, gyümölcsök, drapéria, A3 papír, grafit, szén, gyurmaradír.

Óramenet

1. A tanulók több beállítást és nézőpontot hasonlítanak össze.
2. Kis foltvázlatokon megkeresik a kompozíciós súlypontot.
3. A tárgyakat alaptömegekre bontják, majd ellenőrzik az arányokat.
4. A rajz nagy tónusfoltokkal kap egységet.
5. A záró értékelés az egész–rész viszonyra és az edényszerkezetre fókuszál.

Tipikus hibák és tanári beavatkozások

Jelenség	Lehetséges ok	Tanári kérdés vagy beavatkozás
A váza aszimmetrikus	A kontúr megelőzi a tengelyt és a keresztmetszeteket	Építsd fel előbb a tengelyt és a szélességi mérőpontokat.
Az asztallap megdől	A vízszint és a tárgyak talppontja nincs összehangolva	Mely pontok tartoznak ugyanahhoz az alapsíkhoz?
A tárgyak azonos hangsúlyúak	Nincs vizuális hierarchia	Melyik tárgy a főszereplő, és melyik szolgálja?

Differenciálás

- Kezdők két-három tárggyal és egyszerű háttérrel dolgoznak.
- Haladók eltérő anyagminőségeket és takarásokat választanak.
- A kompozíció nehézségét a nézőponttal, nem a részletek számával emeljük.

Elvárt produktum

Monokróm csendéleti tanulmány legalább két eltérő alaptömegű tárggyal.

Reflexiós kérdések

- Milyen alapformák rejtőznek a tárgyakban?
- Miért éppen ezt a képkivágást választottad?
- Hol tér el leginkább a tárgy valódi formája az egyszerű geometrikus váztól?

4.5 Csendélet II

A második csendéleti alkalom a tónus, a drapéria és az anyagszerűség differenciáltabb kezelésére épül. A cél nem a fénykép másolása, hanem a látvány képi rendjének megalkotása.

Célok és fogalmak

- lokálszín és tónusérték megkülönböztetése
- kemény és lágy él, reflexfény és vetett árnyék
- drapériaritmus és anyagkarakter

Eszközök

Összetettebb csendélet, sötét drapéria, szén vagy puha grafit, gyurmaradír, fixatív csak tanári felügyelettel.

Óramenet

1. Háromértékes fekete–fehér foltvázlat készítése.
2. A kompozíció szerkezeti felrajzolása.
3. A legsötétebb tömegek összekapcsolása.
4. Kiemelések visszavétele gyurmaradírral.
5. Anyagszerű részletek szelektív kidolgozása.
6. A munka befotózása és rövid önreflexió.

Tipikus hibák és tanári beavatkozások

Jelenség	Lehetséges ok	Tanári kérdés vagy beavatkozás
Minden sötét fekete	Hiányzik a tónusok közötti hierarchia	Melyik sötét a legmélyebb, és melyikben van visszavert fény?
A drapéria csíkokra esik	A redők egyenként készülnek	Mely redők tartoznak egy nagy irányhoz vagy tömeghez?
A rajz fényképszerű, de élettelen	Nincs hangsúly és szelektálás	Hol szeretnéd megállítani a néző tekintetét?

Differenciálás

- Kezdők három tónusértékkel zárhatják a képet.
- Haladók szélesebb tónusskálát és többféle élminőséget alkalmaznak.
- Az eszközválasztás szabad lehet, de a választást a tanuló indokolja.

Elvárt produktum

Kidolgozott csendélet, digitális reprodukció és legalább ötmondatos reflexió.

Reflexiós kérdések

- Melyik tónusdöntés teremtette meg a térmélységet?
- Hol használtál lágy és hol kemény élt?
- Mit változtatnál egy második változaton?

A csendélet térbeli kiindulópontja

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · 20240419_141811.jpg

Megfigyelés és képi bizonyíték

A kerámia, a tányér és a gyümölcs egymást takaró tömegei sötét drapéria előtt állnak.

A térábrázolás szempontja

Az ellipszis, a gömbszerű forma és a sík találkozása a kockológiai tudás továbbvitele.

Tanári korrektúra és tanulói lépés

Először tengelyeket, befoglaló tömeget és talppontokat kérünk; a mintázat később következik.

Kapcsolódó gyakorlat: Készíts három eltérő képkivágású foltvázlatot.

Kiértékelés: Van-e domináns forma, és elegendő hely maradt-e a kép szélein?

Szerkezet bemutatása tárggyal és vázzal

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · 20240421_141527.jpg

Megfigyelés és képi bizonyíték

A demonstráció valós tárgyat és térbeli drótvázat kapcsol össze.

A térábrázolás szempontja

A keresztmetszetek egymásra épüléséből érthető meg a forgástest tömege.

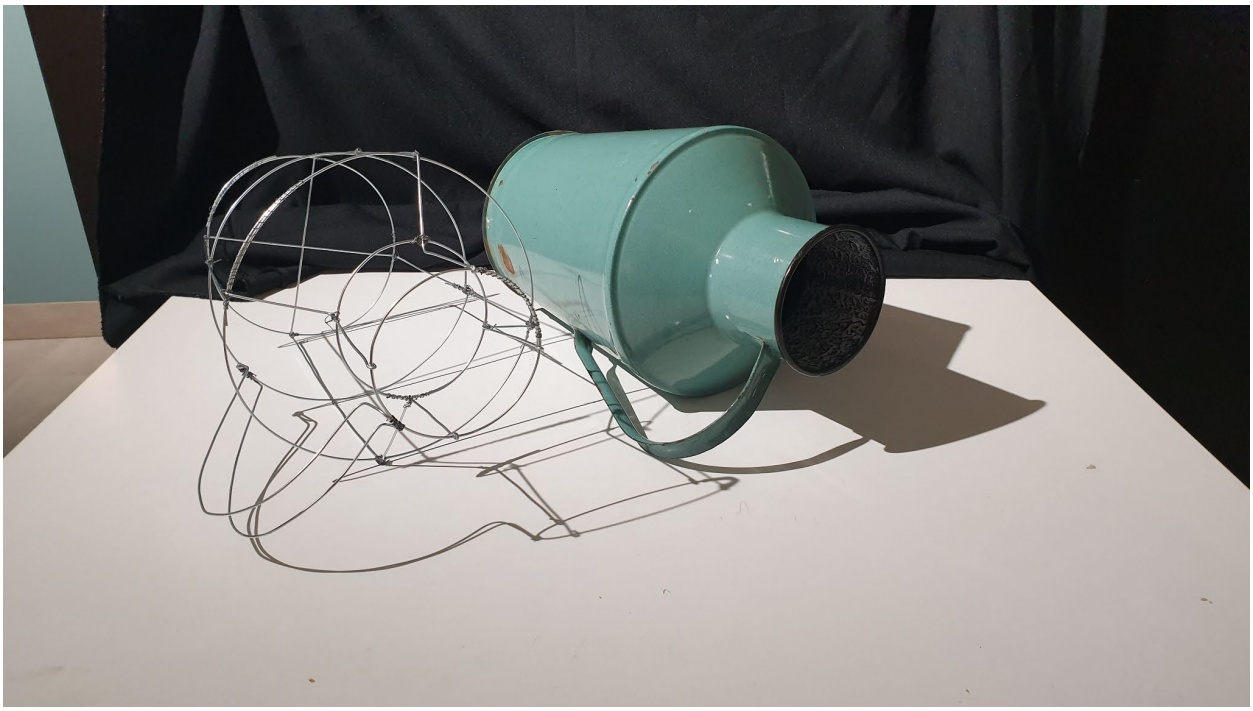
Tanári korrektúra és tanulói lépés

A tanár a nyak, a has és a talp szélességét összehasonlíttatja, nem pusztán a körvonalat másoltatja.

Kapcsolódó gyakorlat: Rajzolj átlátszó edényvázat négy keresztmetszettel.

Kiértékelés: A tengely folytonos-e, és a keresztmetszetek követik-e a nézőpontot?

Tárgy váz és vetett árnyék

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · 20240419_174743.jpg

Megfigyelés és képi bizonyíték

A fény a valós edény és a drótmodell árnyékát is láthatóvá teszi.

A térábrázolás szempontja

A vetett árnyék a tárgy és az alapsík közötti kapcsolat bizonyítéka.

Tanári korrektúra és tanulói lépés

A tanár elkülöníti a tárgy saját árnyékát a talajra vetülő árnyéktól.

Kapcsolódó gyakorlat: Készíts csak az árnyéktömegre figyelő rövid tanulmányt.

Kiértékelés: Következetes-e a fényirány az egész képen?

A csendélet geometrikus egyszerűsítése

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · 05.JPG

Megfigyelés és képi bizonyíték

Az eredeti tanulmány mellett egyszerűsített tömegmodell jelenik meg.

A térábrázolás szempontja

A szögletes és forgástest jellegű tömegek adják a részletes látvány tartószerkezetét.

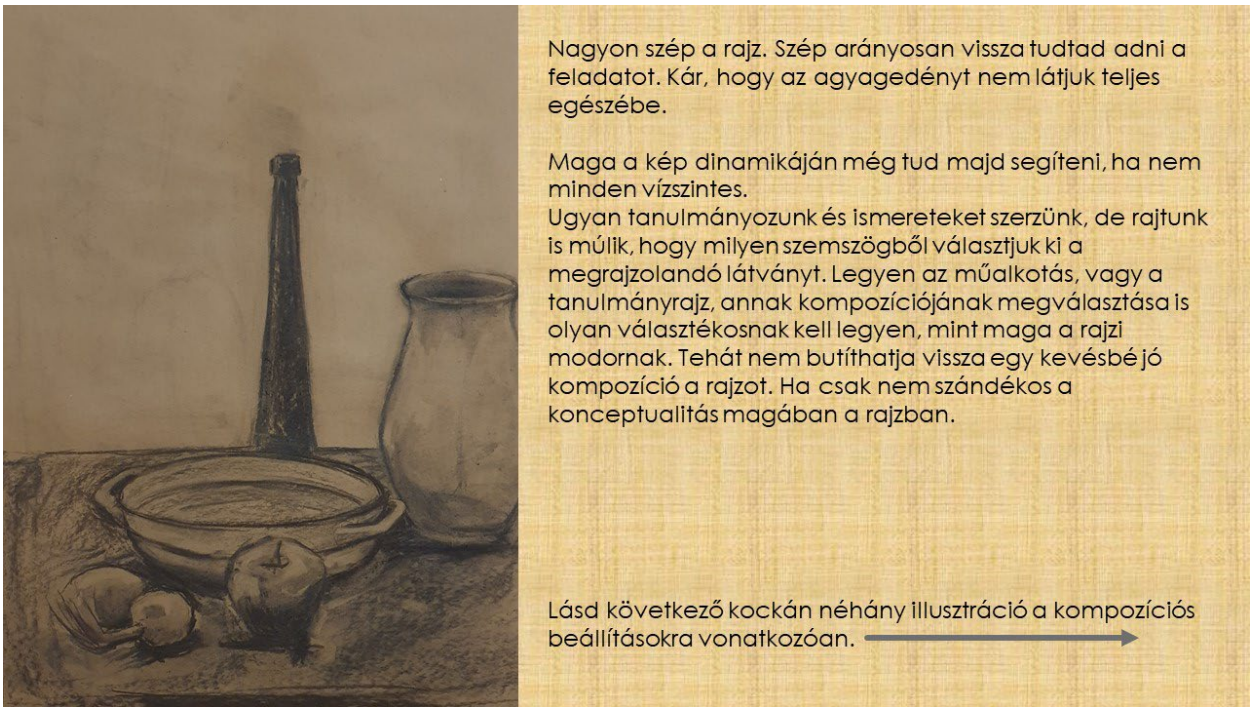
Tanári korrektúra és tanulói lépés

A korrektúra után a tanuló a fő tömegek arányát ellenőrzi, és csak ezután tér vissza a részletekhez.

Kapcsolódó gyakorlat: Rajzold újra a beállítást öt nagy formával.

Kiértékelés: Az egyszerűsítés őrzi-e a tárgycsoport karakterét és térbeli rendjét?

Szöveges tanári kiértékelés

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · 17.JPG

Megfigyelés és képi bizonyíték

A rajz mellett részletes eredeti tanári visszajelzés olvasható. A kommentár a kompozíció és az edényforma megfigyelésére vezet.

A térábrázolás szempontja

Az edény tengelye, nyílása és talpa egymással összhangban ad térbeli formát.

Tanári korrektúra és tanulói lépés

A tanuló két megállapítást választ ki a szövegből, és konkrét mérési pontokhoz kapcsolja azokat.

Kapcsolódó gyakorlat: Írj kétmondatos javítási tervet, majd készíts részlettanulmányt.

Kiértékelés: A visszajelzésből megnevezhető-e egy tényleges következő lépés?

Foltérték és kompozíció

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · 18.JPG

Megfigyelés és képi bizonyíték

A tanulmányhoz kapcsolt digitális foltváltozatok a nagy sötét–világos rendet különítik el.

A térábrázolás szempontja

A tónushierarchia segít elválasztani az előtér tömegeit és a hátteret.

Tanári korrektúra és tanulói lépés

A tanár hunyorítással vagy kis bélyegképben ellenőrizteti a foltok kapcsolatát.

Kapcsolódó gyakorlat: Készíts három tónusértékkel egy képes összefoglalást.

Kiértékelés: A foltkép részletek nélkül is olvasható-e?

Közös képolvasás és visszacsatolás

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · fotó_01.jpg

Megfigyelés és képi bizonyíték

A műtermi fotó a kivetített munka köré szervezett közös figyelmet dokumentálja.

A térábrázolás szempontja

A reprodukcióból csak akkor ítélhető meg a térhatás, ha a fotó síkja és tónusa megbízható.

Tanári korrektúra és tanulói lépés

A tanár megfigyelést kér ítélet előtt, és minden hozzászólást látható képi jelhez kapcsol.

Kapcsolódó gyakorlat: Nevezz meg egy működő megoldást és egy ellenőrzendő térbeli viszonyt.

Kiértékelés: A véleményhez tartozik-e képen megmutatható bizonyíték?

4.6 Tájkép és szabadtéri térábrázolás

A tájképi alkalom a műtermi térformákból a nyitott térbe vezet. A tanuló a természet részletgazdagságát szerkezeti tömegekre, ritmusokra és térsávokra egyszerűsíti.

Célok és fogalmak

- horizont, előtér, középtér és háttér
- lépték, takarás, méretcsökkenés és tónusperspektíva
- motívum, kivágás, ritmus és atmoszféra

Eszközök

Kemény alátét, A4 vagy A3 papír, grafit, szén, radír, ülőalkalmatosság, időjárásnak megfelelő felszerelés, csipeszek.

Óramenet

1. A helyszín bejárása és öt lehetséges képkivágás keresése.
2. Kétperces horizont- és tömegvázlatok.
3. Egy motívum kiválasztása és a térsávok kijelölése.
4. A fő sötét–világos rend rögzítése.
5. Szelektív részletezés, majd helyszíni közös megtekintés.
6. Műtermi feldolgozás fotó és emlékezet alapján, ha az időkeret engedi.

Tipikus hibák és tanári beavatkozások

Jelenség	Lehetséges ok	Tanári kérdés vagy beavatkozás
Minden részlet egyformán éles	A tanuló nem különíti el a térsávokat	Mi kerülhet kevesebb kontraszttal a háttérbe?
A horizont bizonytalan	A nézőpont nincs tudatosítva	Hol találkozik a szemed magassága a tájjal?
A kép felsorolássá válik	Túl sok motívum kerül a lapra	Mi a kép fő térbeli vagy ritmikai állítása?

Differenciálás

- Kezdők három nagy térsávval és egy fő motívummal dolgoznak.
- Haladók összetett növényi ritmust vagy erős perspektivikus irányt választanak.
- Mozgáskorlátozottság esetén előre feltérképezett akadálymentes pont vagy ablakból látható motívum biztosítható.

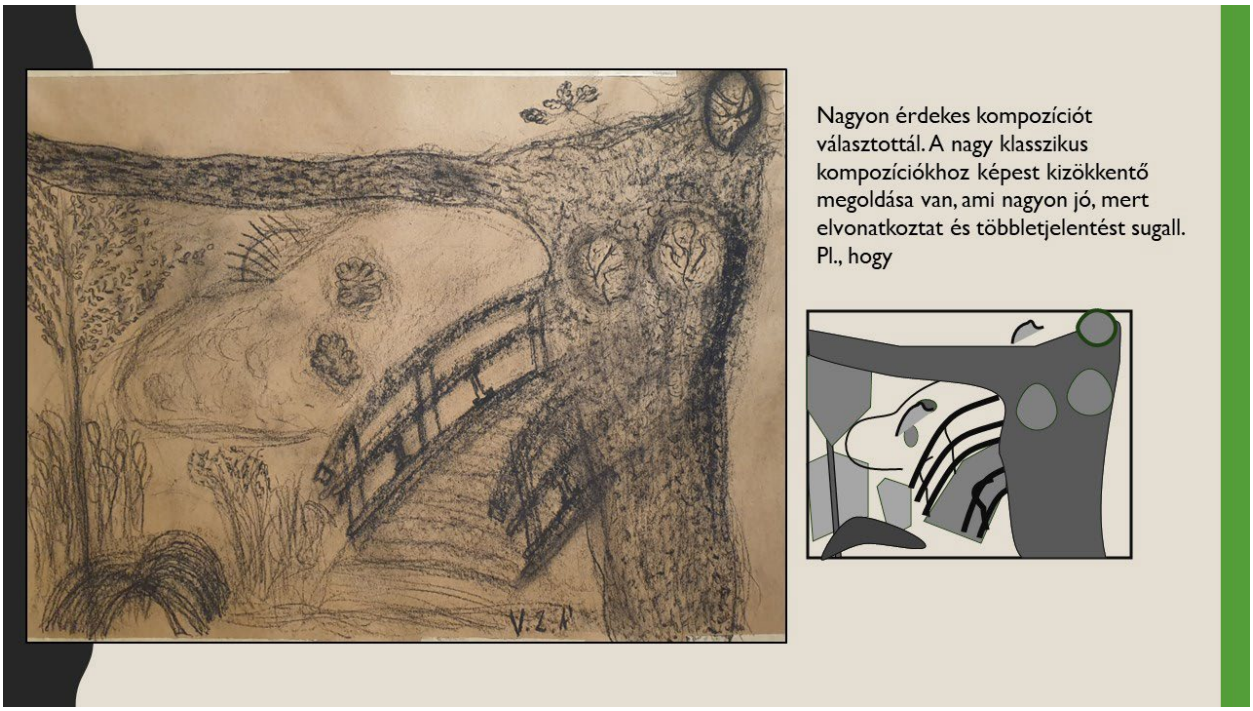
Elvárt produktum

Helyszíni tájtanulmány, valamint opcionális műtermi átdolgozás.

Reflexiós kérdések

- Melyik jelből érzékeljük a legnagyobb távolságot?
- Mit hagytál el tudatosan?
- Hogyan változott a rajzod, amikor nem tárgyakat, hanem térsávokat figyeltél?

Tömegek és foltok a nyitott térben

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · Dia14(2).JPG

Megfigyelés és képi bizonyíték

A tájtanulmány mellett redukált digitális foltmodell látható.

A térábrázolás szempontja

A térsávokat a nagy tömegek takarása és a kontrasztkülönbség szervezi.

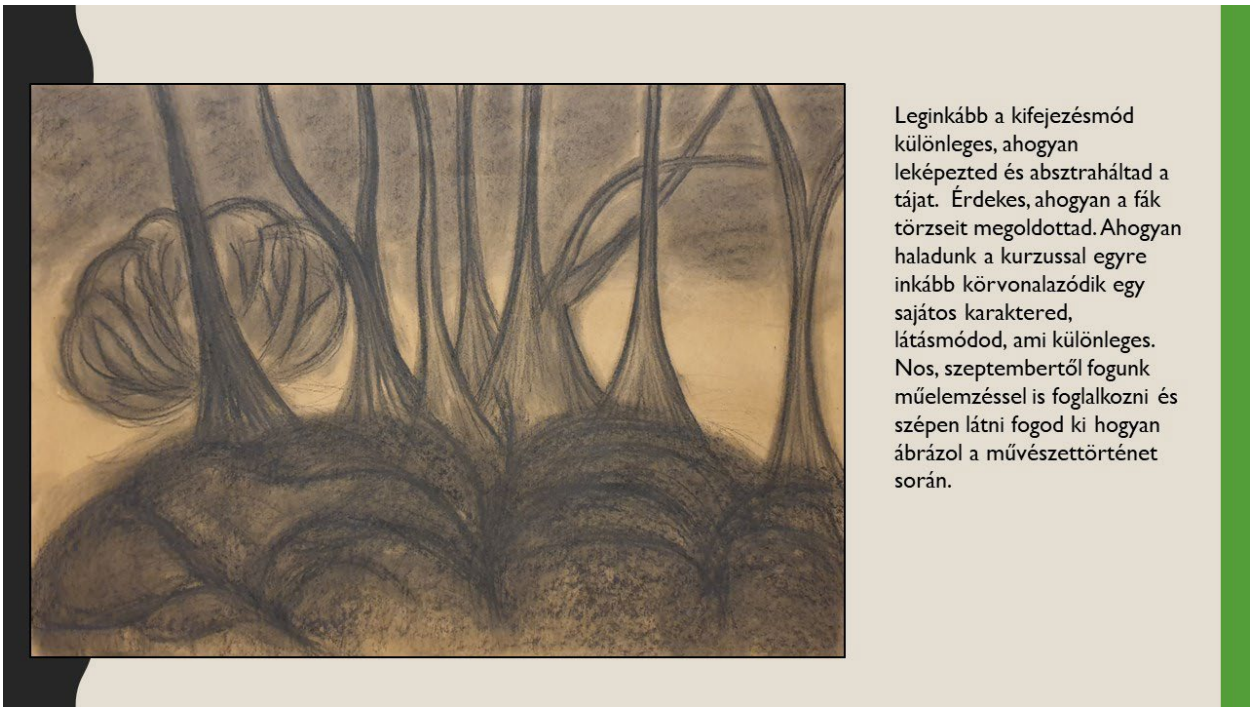
Tanári korrektúra és tanulói lépés

A tanár a növényzet részletei előtt a fő világos és sötét területek helyét ellenőrizteti.

Kapcsolódó gyakorlat: Rajzold meg a tájat négy nagy folttal.

Kiértékelés: Marad-e világos előtér és háttér?

Fák mint térbeli tömegek

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · Dia15(2).JPG

Megfigyelés és képi bizonyíték

A fatörzsek és lombtömegek ritmusa határozza meg a tanulmányt; az eredeti kiértékelés a látvány és rajz kapcsolatát vizsgálja.

A térábrázolás szempontja

A fa hengerszerű tömege és az ágak rövidülése továbbviszi a geometrikus térszemléletet.

Tanári korrektúra és tanulói lépés

A tanár a törzsek dőlését, vastagodását és takarását egyenként megfigyelteti.

Kapcsolódó gyakorlat: Készíts ötperces törzs- és ágvázlatot lomb nélkül.

Kiértékelés: A fa a talajhoz kapcsolódik-e, és érezhető-e a tömegfordulás?

Képkivágás és részletválasztás

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · Dia16(2).JPG

Megfigyelés és képi bizonyíték

A teljes tanulmányhoz kisebb kivágások társulnak.

A térábrázolás szempontja

A képkivágás a tér arányait is módosítja: más viszonyba kerül az előtér és a távoli motívum.

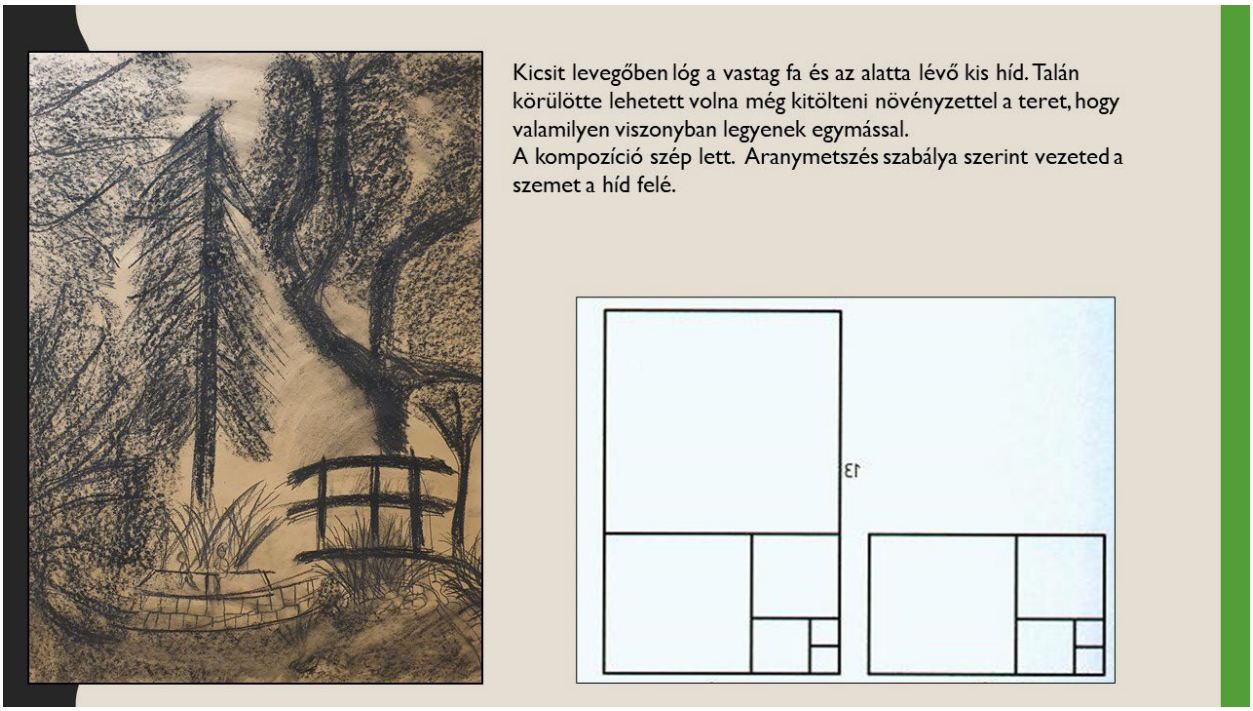
Tanári korrektúra és tanulói lépés

A tanuló indokolja, melyik kivágás fogalmazza meg a legerősebb térbeli állítást.

Kapcsolódó gyakorlat: Papírkerettel válassz három részletet ugyanabból a rajzból.

Kiértékelés: A kivágás erősíti-e a fő motívumot?

Arányrendszer és kompozíciós háló

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · Dia17(2).JPG

Megfigyelés és képi bizonyíték

Az eredeti digitális oldal a tájtanulmány mellett arányrendszert szemléltető hálót közöl.

A térábrázolás szempontja

A szerkezeti arányok a képtér ritmusát rendezik; a háló ellenőrző eszköz, nem kötelező recept.

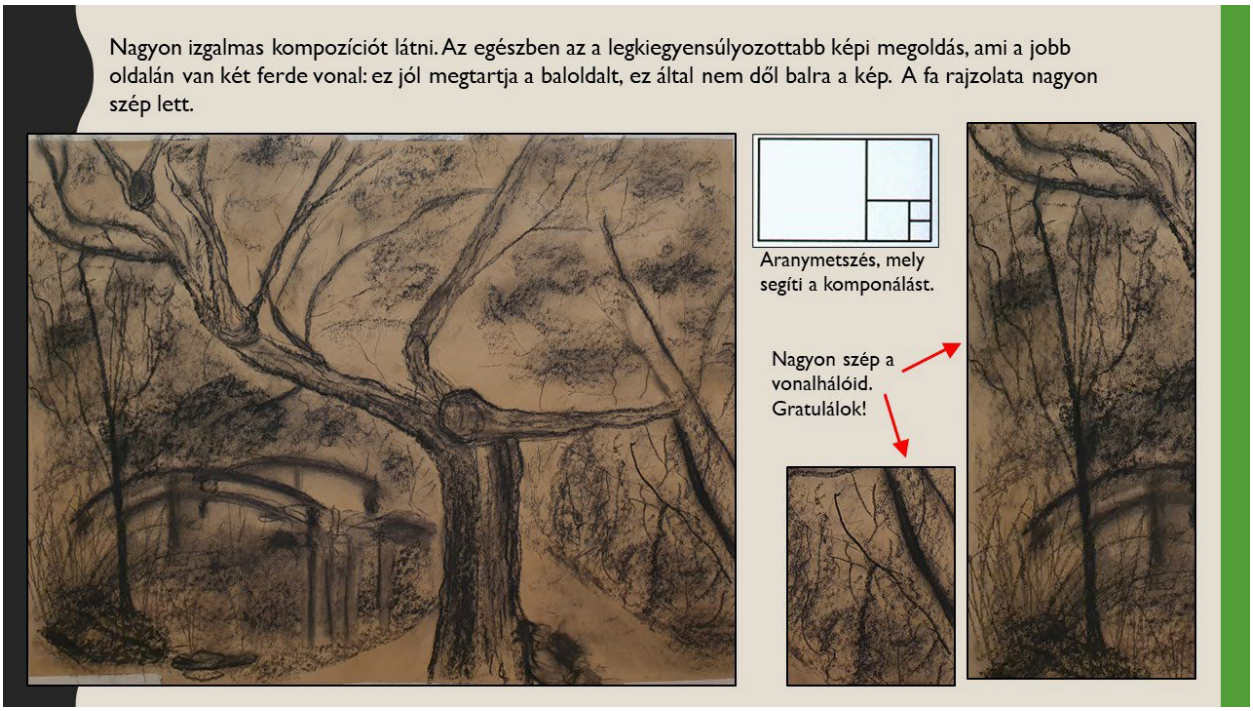
Tanári korrektúra és tanulói lépés

A tanár összehasonlíttatja a motívum és az üres felület méretét, a tanuló több lehetőséget próbál ki.

Kapcsolódó gyakorlat: Készíts két alternatív kivágást eltérő súlyponttal.

Kiértékelés: A választás a motívumot szolgálja-e, vagy csak egy sémát követ?

Digitális kiemelések a tájtanulmányon

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · Dia19(2).JPG

Megfigyelés és képi bizonyíték

A szöveges és vizuális részletek a képen belüli arány- és hangsúlyproblémákra irányítják a figyelmet.

A térábrázolás szempontja

A távoli és közeli formák elválasztása a méret, takarás és tónus együttműködését kívánja.

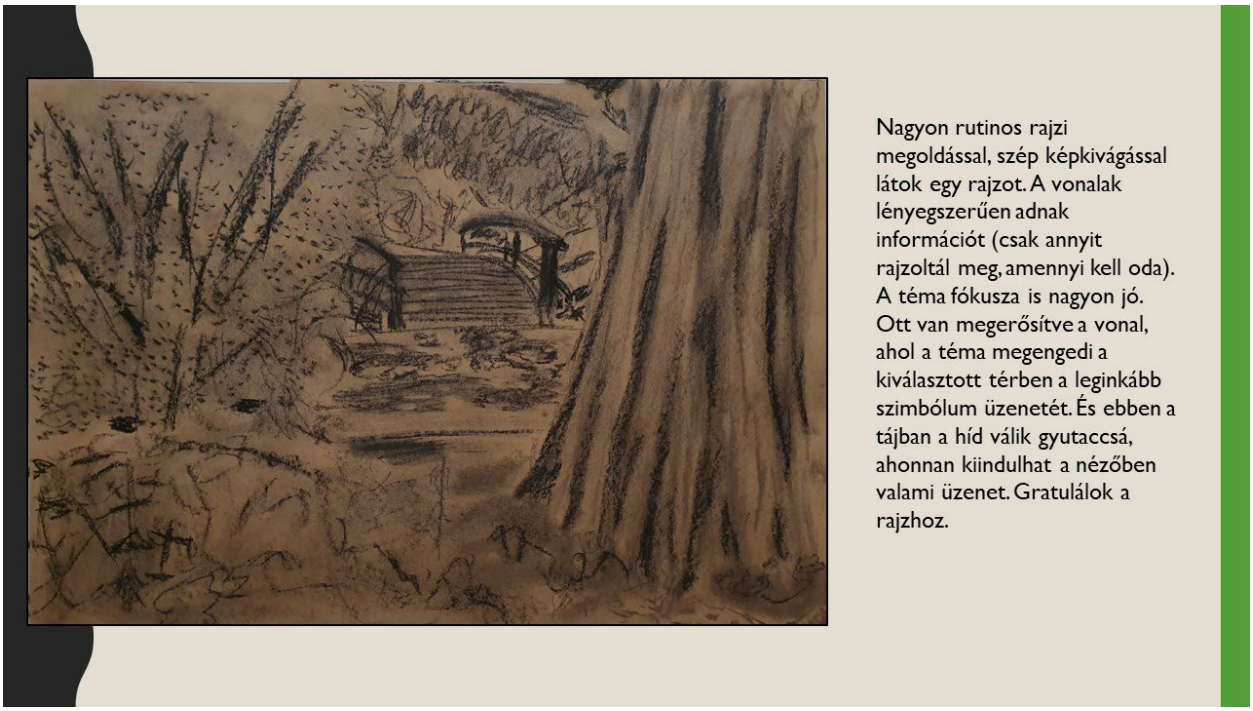
Tanári korrektúra és tanulói lépés

A tanár egyetlen térmélységi problémát jelöl első prioritásnak.

Kapcsolódó gyakorlat: Rajzolj új részletet csak két térsávval, majd hasonlítsd az eredetihez.

Kiértékelés: A javítás növelte-e a térmélység olvashatóságát?

Előtér és motívumhierarchia

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · Dia23(2).JPG

Megfigyelés és képi bizonyíték

A hangsúlyos közeli törzs és a környező motívumok eltérő tónus- és részletkezelést kapnak.

A térábrázolás szempontja

A közeli forma kontrasztja a kép térbeli belépőpontja lehet.

Tanári korrektúra és tanulói lépés

A tanár a legélesebb él és a legmélyebb sötét indoklását kéri.

Kapcsolódó gyakorlat: Készíts olyan változatot, amelyben a háttér részleteinek felét elhagyod.

Kiértékelés: Érzékelhetőbb lett-e a távolság és megmaradt-e a táj karaktere?

Műtermi feldolgozás a helyszíni tanulmány után

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · 02(2).jpg

Megfigyelés és képi bizonyíték

A fotó közös alkotóműhelyi helyzetet dokumentál. A rendelkezésre álló anyagból nem azonosítható biztosan tájrajzolás közbeni szabadtéri órafotó.

A térábrázolás szempontja

A helyszíni megfigyelést műtermi összehasonlítás és digitális képelemzés egészítheti ki.

Tanári korrektúra és tanulói lépés

Ez a fotó a műhelymunka szemléltetése; a szabadtéri tájalkotás dokumentálását külön következő órán javasoljuk.

Kapcsolódó gyakorlat: Rendezd egymás mellé a helyszíni vázlatot, a kész tanulmányt és a korrektúrát.

Kiértékelés: Megnevezhető-e, mely térbeli döntés változott az átdolgozás során?

4.7 Portré I A fej szerkezete és a karakter megfigyelése

Az első portréalkalom a fej tömegét és fő arányait vizsgálja. A tanuló arcrészek rajzolása helyett koponyatömegből, középtengelyből, szemöldökvonalból, orr- és szájirányból indul ki.

Célok és fogalmak

- koponyatömeg, arcék, középtengely és fejtartás
- szemvonal, orralap, áll és fül arányviszonyai
- karakterjegy, hasonlóság és túlzás megkülönböztetése

Eszközök

Portréfotók és művészettörténeti példák, tükör, A3 papír, grafit, szén, gyurmaradír, projektor.

Óramenet

1. Portrék közös elemzése üzenet, karakter, kompozíció és eszközhasználat szerint.
2. Külön szem-, orr-, száj- és fültanulmányok helyett a részek térbeli kapcsolatának vizsgálata.
3. Öt 5 perces fejtömeg-vázlat eltérő nézetekből.
4. Hosszabb portrétanulmány fotó vagy rövid modellbeállítás alapján.
5. Önellenőrzés tükrözéssel vagy digitális vízszintes fordítással.

Tipikus hibák és tanári beavatkozások

Jelenség	Lehetséges ok	Tanári kérdés vagy beavatkozás
A szemek túl magasan vannak	Az arcmaszk kerül előtérbe a koponya helyett	Mekkora rész marad a szemvonal fölött?
A fej lapos	Nincs oldalsík és koponyatömeg	Hol fordul el a homlok és az arc oldalsíkja?
A portré sematikus	A tanuló jelképeket rajzol megfigyelés helyett	Miben különbözik ennek az embernek az orra vagy állkapcsa az általános sémától?
A hasonlóságot részletekben keresi	A nagy arányok még pontatlanok	Mely három nagy arány határozza meg leginkább a karaktert?

Differenciálás

- Kezdők profilból vagy háromnegyed nézetből egy jól megvilágított fotóval dolgoznak.
- Haladók több gyors karaktervázlatot és eltérő képkivágást készítenek.
- Az arcképek elemzésekor kerüljük a személyiségre vonatkozó bizonyítatlan ítéleteket. Csak látható vizuális jelekről beszélünk.

Elvárt produktum

Vázlatsor és egy szerkezeti portrétanulmány.

Reflexiós kérdések

- Mely arány adja a modell legfontosabb karakterét?
- Mit mutat a fejtartás és a tekintet?
- Hol maradtál sematikus, és hol figyeltél valóban az alanyra?

4.8 Portré II Élő modell utáni rajz

A nyolcadik alkalom az élő modell jelenlétéből fakadó figyelmet, időkezelést és etikai felelősséget kapcsolja össze a szerkezeti rajzzal. A modell nem tárgy, hanem együttműködő személy, akinek kényelmét, méltóságát és képmáshoz fűződő jogait tiszteletben kell tartani.

Célok és fogalmak

- modellpozíció, gesztus, fej–nyak–váll kapcsolat
- fénykarakter, tónustömeg és fókusz
- vizuális üzenet, tekintetirány és képkivágás

Eszközök

Élő modell, stabil ülőhely, háttér, irányított fény, A2/A3 papír, szén, grafit, gyurmaradír, időmérő.

Óramenet

1. A modellhelyzet és a közös szabályok ismertetése.
2. Három rövid, 5–8 perces gesztus- és fejtömegvázlat.
3. A hosszabb beállítás kompozíciós döntése és szerkezeti felrajzolása.
4. Szünetekkel tagolt, 60–90 perces kidolgozás.
5. Munkaközi félidős önellenőrzés távolabbról és tükörben.
6. Közös értékelés, majd dokumentáció a modell és a résztvevők hozzájárulásával.

Tipikus hibák és tanári beavatkozások

Jelenség	Lehetséges ok	Tanári kérdés vagy beavatkozás
A fej leválik a testről	A nyak és váll tömege későn kerül a rajzba	Rajzold meg a vállöv nagy irányát a fej részletei előtt.
A modell megmerevedik a rajzon	A kontúr uralja a gesztust	Milyen irányban mozdul a fej és a törzs tömege?
A részletezés miatt elfogy az idő	Nincs időszakaszokra bontott munkaterv	Mit kell az első 15 percben mindenképpen rögzíteni?
A korrektúra sértővé válik	A visszajelzés személyre, nem képi döntésre vonatkozik	A látható rajzi jelenséget nevezzük meg, nem az ábrázolt ember külsejét minősítjük.

Differenciálás

- Kezdők egy stabil, háromnegyed nézetet választanak.
- Haladók nagyobb méretben, széles szénkezeléssel vagy szokatlan képkivágással dolgoznak.
- A modell rendszeres szünetet kap; a beállítást jelölésekkel és fotóval csak engedéllyel rögzítjük.

Elvárt produktum

Kidolgozott élő modell utáni portré és rövid alkotói reflexió.

Reflexiós kérdések

- Melyik pillanatban vált a rajz portrévá, nem csupán fejtanulmánnyá?
- Hogyan befolyásolta a modell jelenléte a figyelmedet?
- Mely rajzi döntés hordozza legerősebben a karaktert?

4.9 Portré III Sziluett és kurzuszárás

A záró alkalom játékos, mégis elemző feladatban sűríti össze a portré tanulságait. A papírkivágásos sziluett a részleteket elhagyja, ezért a profil, a frizura, a nyak, a váll és a negatív forma karakterhordozó szerepe felerősödik.

Célok és fogalmak

- pozitív és negatív forma
- profilkarakter és kontúrritmus
- színkontraszt, rétegzés és sorozat

Eszközök

Színes és fekete papírok, ceruza, olló, ragasztó, vágólap, portréfotó vagy egymás profiljának megfigyelése.

Óramenet

1. A pozitív és negatív forma rövid bemutatása.
2. Profilvázlat készítése és egyszerűsítése.
3. A forma kivágása, majd több háttérszín kipróbálása.
4. A kivágott és visszamaradt forma együttes kompozíciós használata.
5. Kis portrésorozat összeállítása.
6. A teljes kurzus munkáinak időrendi rendezése és közös reflexió.

Tipikus hibák és tanári beavatkozások

Jelenség	Lehetséges ok	Tanári kérdés vagy beavatkozás
A profil felismerhetetlen	A karakteres töréspontok eltűnnek	Mely három kontúrpont különbözteti meg leginkább a profilt?
A forma szétesik	Túl sok apró belső részlet kerül a kivágásba	Mit lehet a külső kontúrral elmondani?
A háttér csak dísz	A pozitív és negatív forma nincs együtt komponálva	Hogyan változik az arc jelentése más szín- és formakörnyezetben?

Differenciálás

- Kezdők nagyobb, egyszerűbb profilformával dolgoznak.
- Haladók többrétegű, két-három színből álló portrét készítenek.
- Ollóhasználati nehézség esetén előrajzolt nagy forma, segítő társ vagy biztonsági olló adható.

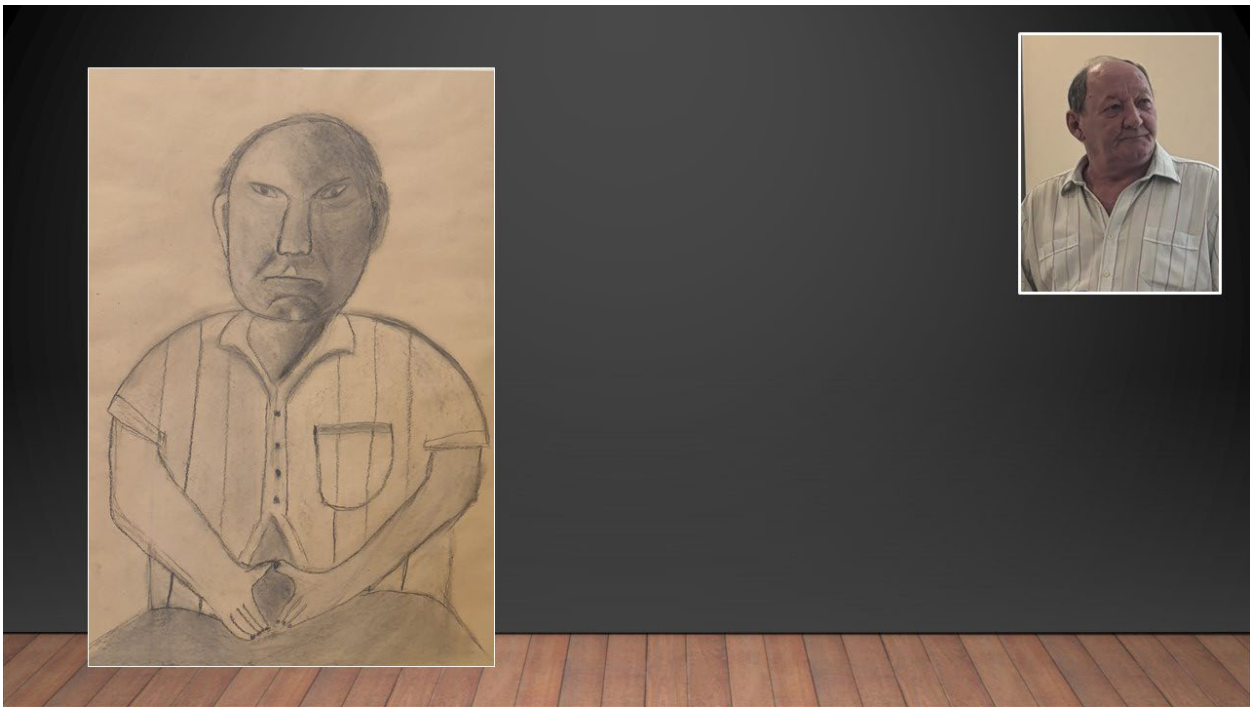
Elvárt produktum

Papírkivágásos sziluettportré, pozitív–negatív képpár és rendezett kurzusportfólió.

Reflexiós kérdések

- Mit tud elmondani egy arc részletek nélkül?
- Melyik elhagyás erősítette a karaktert?
- Mi változott a látásodban a kilenc alkalom során?

A fej mint szerkezeti térforma

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · Dia21(3).JPG

Megfigyelés és képi bizonyíték

A portrén látható középtengely és arányjelölés a fej felépítését teszi követhetővé.

A térábrázolás szempontja

A koponyatömeg és az arc iránya egységes térbeli rendszert alkot.

Tanári korrektúra és tanulói lépés

Az arcrészletek javítása előtt a fejtartást és a teljes tömeget ellenőrizzük.

Kapcsolódó gyakorlat: Készíts öt szerkezeti fejtanulmányt részletek nélkül.

Kiértékelés: A fej iránya arcrészletek nélkül is olvasható-e?

Karakter és fejtartás

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · Dia17(3).JPG

Megfigyelés és képi bizonyíték

A tanulmány és a modell kis fotója összehasonlító megfigyelést tesz lehetővé.

A térábrázolás szempontja

Az arc oldalsíkja, a homlok fordulása és az áll iránya együtt alakítja a karaktert.

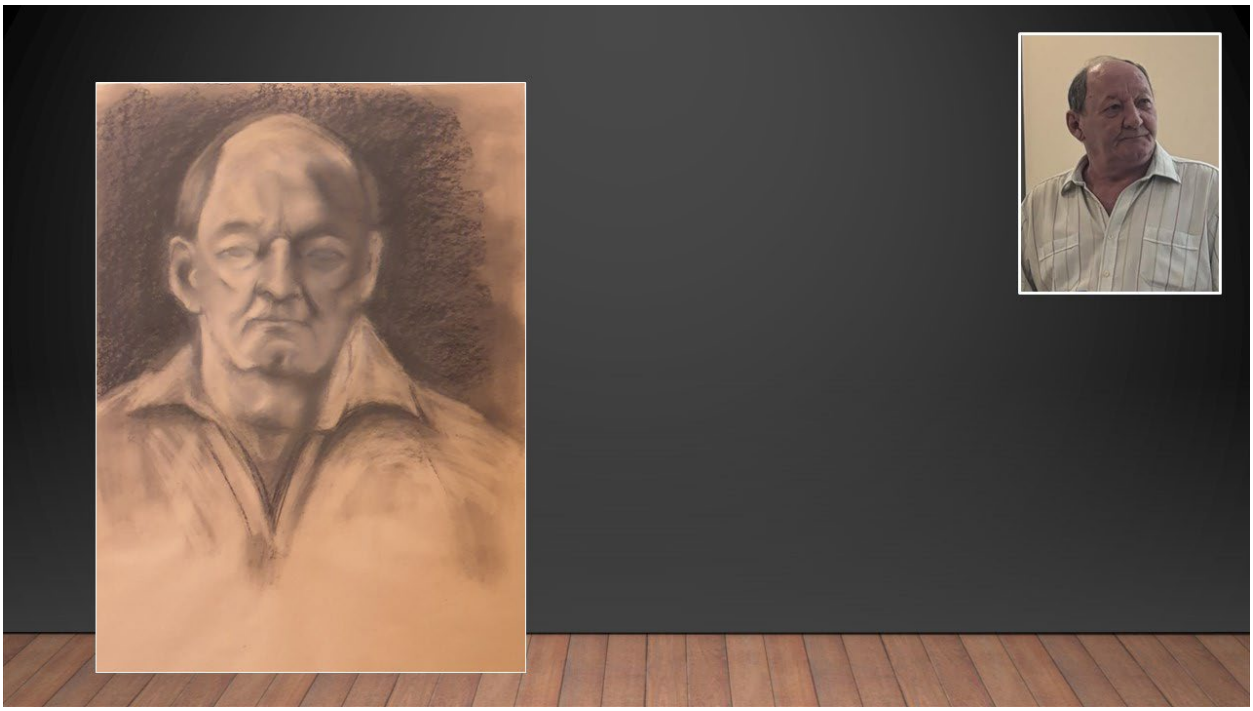
Tanári korrektúra és tanulói lépés

A tanár három nagy arány összehasonlítását kéri, majd egy javítandó pontot választ.

Kapcsolódó gyakorlat: Készíts rövid arányvázlatot a fej szélességéről és magasságáról.

Kiértékelés: A hasonlóság a nagy tömegeken is megjelenik-e?

Tónus és portrétér

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · Dia18(3).JPG

Megfigyelés és képi bizonyíték

A portré hangsúlyos fény–árnyék tagolása a modell fotójával együtt vizsgálható.

A térábrázolás szempontja

A tónus az arc síkjainak fordulását mutatja, a háttér a fej térbeli helyzetét támogatja.

Tanári korrektúra és tanulói lépés

A tanár külön megvizsgáltatja a haj, az arc árnyéka és a háttér sötétje közti különbséget.

Kapcsolódó gyakorlat: Rajzolj három tónusértékű portrévázlatot.

Kiértékelés: Az árnyék formát épít-e, és nem pusztán elsötétíti az arcot?

Önálló modellportré

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · 20240623_134644.jpg

Megfigyelés és képi bizonyíték

A tanulói munka a fej, a szemüveg, a haj és a vállöv együttes kezelését mutatja.

A térábrázolás szempontja

A fej–nyak–váll kapcsolat köti össze az arcot a test tömegével.

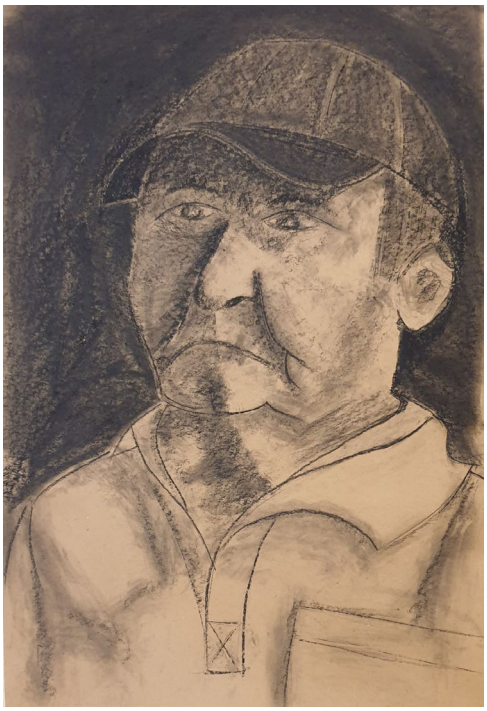
Tanári korrektúra és tanulói lépés

A tanár az arcrészletek mellett a váll lejtését és a nyak tömegét is ellenőrizteti.

Kapcsolódó gyakorlat: Készíts külön fej–nyak–váll vázlatot tíz perc alatt.

Kiértékelés: A fej kapcsolódik-e a testhez, és van-e képi súlya?

Profil és karakteres kontúr

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · 20240623_134545.jpg

Megfigyelés és képi bizonyíték

A profilportré a sapka, az orr, az áll és a ruházat kontúrjának eltérő ritmusát mutatja.

A térábrázolás szempontja

A profil a mélységet részben kontúrral és a fej mögötti tömeg érzékeltetésével közli.

Tanári korrektúra és tanulói lépés

A tanár a koponya hátsó tömegére és a nyak csatlakozására kérdez rá.

Kapcsolódó gyakorlat: Rajzolj profilt egyetlen folyamatos megfigyelési menetben.

Kiértékelés: A kontúr a konkrét alanyt követi-e, és megtartja-e a koponya tömegét?

Portréalkotás papírkivágással

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · 20240629_162615.jpg

Megfigyelés és képi bizonyíték

A fotó a papírkivágásos műhelyfolyamat dokumentációjának része.

A térábrázolás szempontja

A háromdimenziós karakter síkbeli szilueté tömörül; a pozitív és negatív forma együtt értelmezhető.

Tanári korrektúra és tanulói lépés

A tanár a felismerést hordozó kontúrpontokat keresteti, majd elhagyási döntést kér.

Kapcsolódó gyakorlat: Készíts ugyanabból a profilból két eltérően egyszerűsített változatot.

Kiértékelés: Melyik változat őrzi jobban a karaktert?

Pozitív és negatív sziluett

Forrás: Balogh Tibor képzési dokumentációja · 20240629_164522(1).jpg

Megfigyelés és képi bizonyíték

A kész papírportrék eltérő háttér és alak viszonyával mutatják be a sziluett lehetőségeit.

A térábrázolás szempontja

A síkbeli alak–háttér kapcsolat visszahat a térérzetre és a portré jelentésére.

Tanári korrektúra és tanulói lépés

A tanár a kivágott és a visszamaradt formát egyenrangú kompozíciós elemként vizsgáltatja.

Kapcsolódó gyakorlat: Cseréld meg a pozitív és negatív forma szerepét.

Kiértékelés: A képszél és az üres felület tudatos döntés eredménye-e?

5 Tanári módszertan és korrektúra

5.1 A korrektúra célja

A korrektúra akkor hatékony, ha a tanuló a következő lépést is megérti. A puszta minősítés helyett a tanár a rajzi jelenséget nevezi meg, bizonyítékot mutat a képen, kérdéssel aktiválja a tanuló megfigyelését, majd egy kezelhető beavatkozást javasol. Egy korrektúrában legfeljebb két-három prioritás szerepeljen, különben a tanuló elveszíti a saját munkájához való viszonyát.

Lépés	Tanári művelet	Példamondat
1 Megfigyelés	Értelmezés nélkül leírja, mit lát	A felső ellipszis közepe jobbra került a tárgy tengelyéhez képest.
2 Jelentés	Megmutatja a vizuális következményt	Ezért a váza felső része elfordulni látszik.
3 Kérdés	A tanulót mérésre vagy összehasonlításra vezeti	Mekkora a tengelytől mért távolság a két oldalon?
4 Beavatkozás	Egy konkrét javítási próbát javasol	Jelöld újra a tengelyt, majd négy szélességi pontból építsd vissza az ellipszist.
5 Megerősítés	Megnevezi, mi működik és mit érdemes megtartani	A tónusirány jól követi a forma fordulását, ezt őrizd meg.

5.2 A közös értékelés szabályai

- A munkákat lehetőleg egyszerre, azonos megvilágításban mutatjuk meg.
- A tanuló először saját szándékáról és nehézségéről beszél.
- A társak konkrét vizuális jelenséget neveznek meg. Nem személyt és nem tehetséget minősítenek.
- A tanár összefoglalja a visszatérő tanulságokat, de megőrzi az egyéni megoldások értékét.
- Minden tanuló egy következő lépést rögzít írásban.

5.3 A házi feladat szerepe

A házi feladat célja a megfigyelési stratégia önállósítása. A feladat akkor fejlesztő, ha nem egyszeri kész képet kér, hanem munkafázisokat: beállításfotót, első vázlatot, javított változatot és rövid reflexiót. A tanári válasz a folyamatra reagáljon. A feltöltött példában a tanuló több fázisban dokumentálta, hogyan korrigálta az első rajz arányait és szerkezetét. Ez a metakognitív mozzanat fontosabb, mint az, hogy az első próbálkozás hibátlan legyen.

Házi feladat eleme	Minimum	Haladó változat
Kiinduló látvány	1 saját beállításfotó	Több nézőpont összehasonlítása
Vázlat	1 gyors szerkezeti rajz	3 kompozíciós variáció
Kidolgozás	1 javított tanulmány	Két eltérő eszközű változat
Dokumentáció	Fázisfotók és fájlnevek	Rövid képaláírás és döntésnapló
Reflexió	Mi sikerült és mi nehéz?	Konkrét mérési vagy tónusprobléma elemzése

6 Digitalizálás és digitális kiértékelés

6.1 A digitális munkafolyamat pedagógiai értelme

A digitalizálás ebben a programban nem adminisztratív utómunka. A reprodukció lehetővé teszi a rajz eltávolított, képernyőn történő újranézését, a szerkezeti hibák réteges jelölését, a munkafázisok összehasonlítását és az egyéni fejlődés archiválását. Balogh Tibor a tanulói munkákat befotózta vagy szkennelte, majd digitális korrektúrával látta el. A jelölések visszatérően tengelyeket, perspektivikus irányokat, arányeltéréseket, ellipszishibákat, kompozíciós súlypontokat és tónuskapcsolatokat tettek láthatóvá.

6.2 Befotózás

1. A rajzot sík, semleges felületre rögzítjük. A papír ne hullámosodjon és ne legyen üveg mögött.
2. Két, lehetőleg azonos fényforrást 45 fok körüli irányból helyezünk el, hogy a csillogás és az erős vetett árnyék csökkenjen.
3. A fényképezőgép vagy telefon lencséje a rajz középpontjával egy magasságban, a papír síkjára merőlegesen álljon.
4. A képbe kerüljön bele a teljes lap, kis biztonsági margóval.
5. Az expozíciót úgy állítjuk be, hogy a papír világos részei ne égjenek ki, a szénrajz sötétje pedig ne veszítse el részleteit.
6. A képet perspektívakorrekcióval kiegyenesítjük, majd a papír széléhez igazítva vágjuk.
7. A tónust és a fehéregyensúlyt csak a papír valós megjelenéséhez igazítjuk. Nem retusáljuk ki a rajzi hibákat.

6.3 Szkennelés

Felhasználás	Javasolt beállítás	Fájlformátum
Képernyős korrektúra	300 ppi, szürkeárnyalatos vagy 24 bites szín	PNG vagy jó minőségű JPEG
Nyomtatás és archívum	400–600 ppi, 24 bites szín	TIFF vagy PNG
Gyors beadás	200–300 ppi	JPEG 85–95 százalékos minőség
Vonalrajz különleges célra	600 ppi, szürkeárnyalatos; küszöbölés csak másolathoz	PNG vagy TIFF

Szén- és grafitrajzoknál általában érdemes színes vagy szürkeárnyalatos módban szkennelni, nem fekete-fehér vonalrajzként. A túl erős küszöbölés eltünteti a finom tónusokat és meghamisítja az eszköz karakterét.

6.4 Fájlelnevezés és mappastruktúra

Egységes fájlnév: ÉV_HÓ_NAP_CSOport_TANULO_TÉMA_FÁZIS_VERZIÓ. Példa: 2026_10_07_A2_KissAnna_portre_fazis02_v01.jpg. Ékezet nélküli fájlnevek csökkenthetik a különböző rendszerek közötti kompatibilitási hibákat.

Mappa	Tartalom
01_kiindulo_latvany	Beállításfotó, modellfotó csak megfelelő hozzájárulással
02 munkafazisok	Időrendi folyamatképek
03_kesz_muvek	Vágott, színhelyes reprodukciók
04 digitalis korrektura	Annotált tanári képek és szöveges visszajelzés
05_reflexio	Tanulói önértékelés, célkitűzés
06 portfolio	Válogatott, bemutatható anyag

6.5 A digitális korrektúra rétegei

Réteg	Jelölés	Pedagógiai cél
Szerkezet	Tengely, horizont, irányvonal, befoglaló forma	A térbeli logika láthatóvá tétele
Arány	Mérőpontok, összehasonlító szakaszok	A viszonyítás tanítása
Kompozíció	Képszél, súlypont, tömegfolt	A képi egység elemzése
Tónus	Nagy világos és sötét tömegek kijelölése	A tónushierarchia tisztázása
Szöveges reflexió	Legfeljebb három prioritás és egy megerősítés	A következő lépés megnevezése

A korrektúra eredeti fájlja változatlan marad. Az annotált kép külön verzióként készül. A tanár jelölése ne takarja el a teljes rajzot, és egyértelműen különüljön el a tanuló vonalaitól. A színek következetesen használhatók, például vörös a szerkezeti eltéréshez, kék az irányokhoz, zöld a megtartandó megoldáshoz.

6.6 Etika és adatvédelem

- Kiskorú tanuló munkájának és fényképének nyilvános közléséhez az intézmény szabályai szerinti hozzájárulás szükséges.
- Az élő modellről készült fotó kizárólag a megjelölt oktatási célra használható, ha ehhez a modell előzetesen hozzájárult.
- A belső oktatási archívum és a nyilvános portfólió külön mappában kezelendő.
- A fájlnevekben nyilvános közlés esetén ne szerepeljen szükségtelen személyes adat.
- A digitális korrektúra hangneme szakmai és tiszteletteljes. A jelölés a rajzi döntésre, nem a személyre vonatkozik.
- Felhőszolgáltatás vagy közösségi felület használatakor az intézményi adatkezelési és informatikai szabályzat az irányadó.

7 Értékelési rendszer

7.1 Az értékelés alapelve

Az értékelés három forrásból épül: a megfigyelhető produktumból, a dokumentált munkafolyamatból és a tanuló reflexiójából. A technikai pontosság fontos, de önmagában nem azonos a művészi minőséggel. A program ezért külön kezeli a megfigyelést, a szerkezetet, a kompozíciót, az eszközhasználatot, a kifejező döntést és a fejlődési folyamatot.

7.2 Négyfokú értékelési rubrika

Szempont	4 Önálló és következetes	3 Többnyire tudatos	2 Részben kialakult	1 Kezdeti szint
Megfigyelés és arány	Pontos összehasonlítások; az eltéréseket önállóan korrigálja	A fő arányok működnek; kisebb bizonytalanságok maradnak	Néhány fő arány felismerhető, de gyakori a sematikus megoldás	A látvány helyett többnyire emlékképet vagy jelet rajzol
Tér és szerkezet	A forma térbeli logikája és a takarások következetesek	A térhatás többnyire meggyőző	A térhatás részleges; tengely- vagy perspektívahibák zavarják	A formák síkszerűek vagy egymással ellentmondó térben állnak
Kompozíció	A képkivágás, ritmus és hangsúly tudatos egységet alkot	A kompozíció kiegyensúlyozott, kisebb bizonytalansággal	Van kompozíciós szándék, de a kép szétesik vagy túl üres	A lap elhelyezése véletlenszerű
Tónus és eszköz	Az anyaghasználat a forma és a fény értelmezését szolgálja	A tónusrend világos, az eszközhasználat többnyire kontrollált	A tónusok részben működnek, de foltosak vagy egyformák	Az eszközhasználat akadályozza a forma olvashatóságát
Karakter és képi döntés	A munka egyéni, indokolható vizuális állítást tesz	A karakter felismerhető, a döntések többnyire célszerűek	Néhány személyes vagy karakteres elem megjelenik	A megoldás sablonos, a döntések nem kapcsolódnak a témához
Folyamat és reflexió	Dokumentál, elemzi saját döntéseit és célzottan javít	A visszajelzést felhasználja és megnevezi a fejlődést	Segítséggel tud javítani és reflektálni	A folyamat hiányos, a visszajelzést még nem tudja alkalmazni

7.3 Formatív értékelési pontok

- Belépő rajz: a kiinduló stratégiák feltérképezése.
- Munkaközi állomás: arány és kompozíció ellenőrzése a részletezés előtt.
- Óravégi reflexió: egy eredmény és egy következő cél.
- Digitális korrektúra: legfeljebb három prioritás.
- Javított változat: a visszajelzés értelmezésének bizonyítéka.
- Záró portfólió: fejlődési ív, nem pusztán a legerősebb képek gyűjteménye.

7.4 Záró portfólió

A záró portfólió javasolt tartalma: egy diagnosztikus rajz, két kockológiai tanulmány, egy csendélet, egy tájkép, két portré, egy sziluett, legalább két digitális korrektúra előtti és utáni képpár, valamint 1–2 oldal tanulói reflexió. A válogatást a tanuló indokolja. A portfólióban a folyamat, a tévedés és a javítás is látható marad.

8 Differenciálás és hozzáférhetőség

A differenciálás nem külön feladatsort jelent minden tanulónak. A tanár ugyanazon vizuális probléma nehézségét a tárgyak számával, a nézőponttal, a mérettel, az idővel, a tónusskála szélességével, a szükséges önállóság fokával és a választható eszközökkel szabályozza.

Tanulói szükséglet	Lehetséges támogatás	A szakmai cél megőrzése
Bizonytalan térszemlélet	Kevesebb tárgy, jelölt tengely, áttetsző szerkezeti rajz	Az arány- és térviszonyok továbbra is megfigyelésből születnek
Lassabb munkatempó	Kisebb méret, három tónusérték, részfeladatok	A kompozíció és szerkezet nem marad el
Finommotoros nehézség	Nagyobb papír, vastag szén, álló rajzolás	A gesztus és a tömegépítés hangsúlyosabbá válik
Magasabb előképzettség	Bonyolultabb takarás, szélsőséges nézőpont, önálló eszközválasztás	A feladat nem részletezéssel, hanem döntési felelősséggel nehezedik
Szorongás a közös értékeléstől	Előzetes írásos önreflexió, páros megbeszélés	A tanuló fokozatosan kapcsolódik be a szakmai párbeszédbe
Látási sajátosság	Erős kontraszt, matt tárgy, közelebbi beállítás, tapintásos elővizsgálat	A forma és tér több érzékelési csatornán válik hozzáférhetővé

8.1 Befogadó portrépedagógia

- A portré nem szépségverseny. A karaktert vizuális sajátosságként, nem értékítéletként kezeljük.
- Nem következtetünk arcvonásokból személyiségre, etnikai hovatartozásra, egészségi állapotra vagy erkölcsi tulajdonságra.
- A modell és a tanuló eldöntheti, milyen fotó készülhet és hol jelenhet meg.
- A művészettörténeti példatárban különböző életkorú, nemű, kulturális hátterű és megjelenésű emberek szerepeljenek.
- A karikatúra és groteszk csak világos történeti, etikai és vizuális keretben tárgyalható.

9 Szervezés eszközök és minőségbiztosítás

9.1 Terem és munkakörnyezet

- A beállítás legyen minden résztvevő számára jól látható, de a nézőpontok különbözőségét fogadjuk el.
- A fő fény iránya legyen stabil. A változó természetes fény mellett jelöljük a kezdő fényhelyzetet.
- A tanuló rendszeresen nézze munkáját 2–3 méter távolságból.
- A rajzeszközök, fixatív és vágóeszközök használatához világos biztonsági szabály szükséges.
- A fotózási pont legyen előre kijelölve, semleges háttérrel és állandó fényviszonnyal.

9.2 Alapeszközjegyzék

Terület	Eszközök
Rajz	A3 és A2 papír, grafitceruzák, rajzszén, préselt szén, pittkréta, gyurmaradír, radír, fixatív
Műterem	Rajztábla, festőállvány vagy rajzbak, csipesz, mérőpálca, irányított lámpa, drapériák
Beállítás	Geometrikus testek, hengerek, kerámia- és fémtárgyak, gyümölcsök, ülőalkalmatosság a modellnek
Papírkivágás	Színes papír, olló, ragasztó, vágólap, tárolómappa
Digitális dokumentáció	Telefon vagy fényképezőgép, állvány, két fényforrás, lapolvasó, színhelyes monitor lehetőség szerint
Bemutatás	Projektor vagy nagy kijelző, képtovábbító kábel, prezentáció, digitális mappa

9.3 Minőségbiztosítási ciklus

1. A kurzus előtt a tanár rögzíti a célcsoportot, az előzetes tudást, az órakeretet és a dokumentációs szabályokat.
2. Minden alkalom után rövid tanári napló készül: mi működött, hol akadt el a csoport, milyen visszatérő hiba jelent meg.
3. A digitális korrektúrák alapján a következő alkalom elején közös hibamintákat dolgozunk fel, név nélküli vagy engedélyezett példákon.
4. A kurzus végén összevetjük a diagnosztikus és záró munkákat, valamint a tanulói önértékelést.
5. A következő megvalósítás előtt módosítjuk az időarányokat, a beállításokat és a differenciálási pontokat.

9.4 Tanári önreflexiós kérdések

- A tanulók megértették a feladat vizuális problémáját, vagy csak végrehajtották az instrukciót?
- A demonstráció megmutatta a döntéseket is, vagy csak a kész megoldást?
- A korrektúra után a tanuló önállóbb lett?
- Mely tanulók kaptak túl sok vagy túl kevés segítséget?
- Az értékelésben megfelelő arányban szerepelt a technika, a személyes döntés és a fejlődés?
- A digitális dokumentáció valóban tanulási célt szolgált?

10 Mellékletek és használható sablonok

10.1 Óratervező lap

Tervezési mező	Kitöltendő tartalom
Téma és alkalom	
Célcsoport és létszám	
Előzetes tudás	
Tanulási eredmény	
Központi vizuális probléma	
Fogalmak	
Szemléltetés és műalkotások	
Eszközök és beállítás	
Óramenet és időarány	
Differenciálás	
Értékelési szempontok	
Digitális dokumentáció	
Tanári reflexió	

10.2 Tanulói önértékelő lap

Mi volt a mai feladat legfontosabb vizuális problémája?

.....

Melyik döntésem működik a legjobban a képen?

.....

Hol tér el a rajzom leginkább a megfigyelt látványtól?

.....

Milyen mérés, tengely vagy tónuskapcsolat segített?

.....

Melyik tanári vagy társas visszajelzést fogom felhasználni?

.....

Mi legyen a következő rajzom egyetlen legfontosabb célja?

.....

10.3 Digitális korrektúra lap

Mező	Tartalom
Tanuló vagy azonosító	
Téma és dátum	
Fájl neve	
A munka erőssége	
Első javítási prioritás	
Második javítási prioritás	
Javasolt konkrét gyakorlat	
Tanulói válasz	
Javított változat fájlneve	

10.4 Fotózási és szkennelési ellenőrzőlista

- A lap teljes széle látható.
- A kamera a lap síkjára merőleges.
- Nincs erős csillogás vagy vetett árnyék.
- A papír világos részei nem égtek ki.
- A kép éles, a rajz textúrája olvasható.
- A vágás és perspektívakorrekció elkészült.
- Az eredeti fájl megmaradt.
- A fájlnév és a mappa megfelel a rendszernek.
- A hozzájárulási és adatkezelési feltételek teljesülnek.

10.5 Záró tanulói kérdőív

Állítás	1	2	3	4	5
Pontosabban figyelem meg a tárgyak arányait.					
Értem, hogyan segítenek az alapformák az összetett látvány rajzolásában.					
Biztosabban használom a tengelyt és az ellipszist.					
Tudatosabban választok képkivágást és kompozíciót.					
Meg tudom nevezni saját munkám erősségét és következő célját.					
A digitális korrektúra segített megérteni a rajzi problémáimat.					
Szívesebben nézek és elemzek műalkotásokat.					
A kurzus után önállóbban merek rajzolni.					

10.6 Példa képaláírási és metaadatsémára

Cím: Portrétanulmány. Alkotó: tanulói azonosító vagy név a hozzájárulás szerint. Dátum: év, hónap, nap. Technika: szén és gyurmaradír. Méret: A3. Feladat: élő modell utáni portré. Oktató: Balogh Tibor. Digitalizálás: befotózás, perspektívakorrekció, tónushű beállítás. Korrektúra: digitális szerkezeti és arányelemzés. Felhasználási szint: belső oktatás vagy nyilvános portfólió.

10.7 Rövid megvalósítási ellenőrzőlista intézményeknek

- A program helye és óraszáma szerepel a helyi szakmai dokumentumokban.
- A célcsoporthoz illeszkedő bemeneti szint és differenciálás meghatározott.
- A modellfoglalkoztatás, fotózás és képfelhasználás szabályozott.
- A műterem, az eszközök és a világítás rendelkezésre áll.
- A digitális fájlkezelés, hozzáférés és megőrzési idő tisztázott.
- Az értékelési rubrikát a tanulók a munka előtt megismerik.
- A kurzus végén portfólió, tanulói visszajelzés és tanári reflexió készül.

11 Felhasznált és ajánlott szakmai források

Oktatási Hivatal: Az alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programja. Képző- és iparművészeti ág, 2026. szeptember 1-től hatályos változat. https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok/alapfoku_muveszetoktatas

Oktatási Hivatal: Kiegészítő útmutató a pedagógusok minősítési rendszeréhez. Alapfokú művészetoktatás, képző- és iparművészeti ág; művészeti szakközépiskola, képzőművészet. Második, javított kiadás. https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/pem/muveszeti_kepzo_es_iparmuveszeti_ag_masodik.pdf

Oktatási Hivatal: A 2020-as Nemzeti alaptantervhez illeszkedő tartalmi szabályozók és vizuális kultúra kerettantervek. https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat

Edwards, Betty: Jobb agyféltekés rajzolás. A megfigyelés, a negatív forma és a rajzi észlelés gyakorlataihoz kapcsolódó szakirodalom.

Nicolaïdes, Kimon: The Natural Way to Draw. Gesztus, kontúr, tömeg és hosszabb tanulmányok egymásra épülő rendszere.

Ruskin, John: The Elements of Drawing. A figyelmes megfigyelés és a rajzi gyakorlat klasszikus forrása.

A kézikönyv közvetlen forrásai: Balogh Tibor óravázlatai, prezentációi, beállításfotói, tanulói munkákról készült dokumentációi, digitális korrektúrái és lezáró reflexiói.

Zárógondolat

A térábrázolás tanítása akkor válik művészetneveléssé, amikor a szabály nem önmagáért jelenik meg, hanem pontosabb figyelmet, tudatosabb választást és árnyaltabb emberi látást tesz lehetővé. A kockától a portréig vezető út ezért nem egyszerűen technikai nehezedés. A tanuló fokozatosan megtanulja, hogyan lesz a látványból szerkezet, a szerkezetből kép, a képből pedig jelentés. A digitális dokumentáció ezt az utat nem helyettesíti, hanem láthatóvá és újraértelmezhetővé teszi.

A program szakmai értékét a következetes felépítés, a valós tanulói munkákra épülő korrektúra és a reflexív tanári jelenlét adja. A cél nem az egységes rajzi stílus kialakítása, hanem az, hogy minden tanuló pontosabban lásson, bátrabban döntsön, és egyre önállóbban tudja megfogalmazni saját vizuális állítását.